

דבר הכנסת

הישיבה השלוש-מאות-ושלוש-עשרה של הכנסת האחת-עשרה

יום שני, כ"ט באדר התשמ"ז (30 במרס 1987)

ירושלים, הכנסת, שעה 16:03

א. ברכת יושב-ראש הכנסת את חברי ועדת ההגידה של מועצת אירופה

תפקידיה, אין היא מרפה מפעילותה בנושא היהודים מסורבי העלייה בברית-המועצות ככלל ובפרשה איזה נדל בפרט.

היושב-ראש הנכחי של הוועדה, יידינו משכבר הימים, מר קלוד דה ז'ורדן, מסור גם הוא לנושא זה ופרשה ככל יכולתו לסייע בפתרונה ובקידומו, ועל כך - תודתנו.

במסגרת תוכנית ביקורה של הוועדה כארץ חורף סדר-היום הרחוס שלה, מצאה הוועדה אפשרות לתת ביטוי של הזהרות עם האסון הנרא שפקד את העם היהודי בזרנו, בביקורה הביקר בישיבה של משפט דמיאניוק.

חברי הוועדה שמעו הביקר סקירות מרניזות מפי השד אמנון רובינשטיין ומפי יושב-ראש ועדת החוק הביטחון, חבר הכנסת אבא אבן. הם עוד ישמעו על המרקם החברתי בישראל על רקע גלי העלייה וקליטתה, לרבות קליטת מאות אלפי יהודים מארצות האסלאם - כעית ופתרונות.

הוועדה חפגוש את אנשי אונגריא, סוכנות הסעד של האו"ם למליטים, וחבקר אותם במחנה פליטים ברצועת-עזה, במסגרת התעסקותה כשאלת הפליטים הערבים - בעיה הומניטרית כאובה, שטרם נמצא לה פתרון כשל אינטרסים פוליטיים ואחרים, המעכבים או מחבלים בפתרונות חייבים אפשריים.

בשם הכנסת כולה אני מבין את יושב-ראש הוועדה, את חבריה עמיתיה הפולמוטרים ואת חברי המשלחת ומלוויה, ומאחל לכלם עבודה פורייה וביקר מהנה בארצנו.

היזיר שי הלל:

אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת.

אני מבין את חברת הכנסת שרה דורון בשוכה אליו, אני מקווה בבראות טובה, ומאחל לה כל טוב.

שרה דורון (הליכוד):

תודה רבה.

היזיר שי הלל:

חברי הכנסת, לכבוד ולפונג הוא לי לברך בשמי ובשמכם את חברי הוועדה להגירה, לפליטים ולדימוגרפיה של מועצת אירופה, בראשותו של מר קלוד דה ז'ורדן מבלגיה, הנמצאים כאן עמנו כאורחי הכנסת, יקיימו את ישיבותיהם בכנסת וביקר במקומות שונים בארץ.

ועדה זו חרתה על רגלה את המאבק למען זכויות האדם בכלל וזכויות הפליטים בפרט. חברי הוועדה מצטיינים ברגישות ובפתיחות לטרגדיה הגדולה של אנשים שנעקרו מארצם, או שנמנע מהם חופש התנועה ההגידה - תוך הפרת אמנת הלטינקי - כמו בפרשת יהודי ברית-המועצות, פרשה עגומה שבה גילו חברי הוועדה מעורבות כנה ונמרצת כל השנים.

הוועדה ביקרה בישראל בחודש מרס 1980, בראשותה של הנגברת אניטה גורדן, שהייתה בתמיים לשרת ההגירה במולדתה, שבדיה, ומכהנת עתה כשרה לסחר-חוץ. למדת שינוי

ב. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

לדין מוקדם - הצעת חוקי-סוד: הכנסת (תיקן) - פתיחת הכנסת) - מאת חבר הכנסת שבח וייס; הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (אגודה שיתופית חקלאית), התשמ"ז-1987 - מאת חברי הכנסת י"ז אמיר וא' שלום; הצעת חוק מס רכוש וקנין פיצויים (תיקון) - קרקע שעליד בנין), התשמ"ז-1987 - מאת חבר הכנסת דב בן-מאיר; הצעת חוק העונשין (הגבלת פעילות מיסיונרית), התשמ"ז-1987 - מאת חברי הכנסת א"י שפירא ומ' פרדש; הצעת חוק אזורי ייצור לייצוא תופשי, התשמ"ז-1987 - מאת חבר הכנסת אליהו שפיירו; הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) [נוסח משולב] (תיקון), התשמ"ז-1987 - מאת חבר הכנסת רן כהן.

ועד - מסקנות ועדת הפנים ואיכות הסביבה בנושא הקידום של אנשי ציבור.

היזיר שי הלל:

תודה למזכיר הכנסת.

היזיר שי הלל:

הודעה למזכיר הכנסת.

מזכיר הכנסת שי יעקבסון:

כרשות יושב-ראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע, כי התחוו היום על שולחן הכנסת:

לקריאה שנייה ולקריאה שלישית - הצעת חוק היטל על שירותים מיובאים ונכסי חוץ (הוראת שעה) (תיקון מס' 3 הארכת תוקף), התשמ"ז-1987.

לקריאה ראשונה, מטעם הממשלה - 1. הצעת חוק לתיקון פקודת המשטרה (מס' 9), התשמ"ז-1987; 2. הצעת חוק לתיקון פקודת בתי-הסוהר (מס' 9), התשמ"ז-1987; 3. הצעת חוק רשות השידור (הוראת שעה), התשמ"ז-1987.

לקריאה ראשונה, מטעם חברי הכנסת - הצעת חוקי-סוד: הכנסת (תיקון מס' 18) - מאת קבוצת חברי הכנסת.

ג. שאלות בעל-פה

מדובר ב-100 מטוסים, לא 200 ולא 300 כפי שאומר שר הביטחון, אלא 100-120 בסך-הכול, ואם כך — מדובר במטוס היקר ביותר בעולם. בטופו של דבר הוא אולי יעלה כ-60 מיליון דולר ליחידה. כן, כעצם, ימשך התהליך שהוסף את ישראל ממדינה שיש לה מטוס למטוס שיש לו מדינה.

הז"ר ש' הלל:

תודה. רשות לשאלה לחבר הכנסת שפוט, במסגרת של דקה אחת.

גרושן שפוט (התחיה):

ארוני שר הביטחון, האם יש לנו תשובה ברורה מארצות-הברית שנקבל פיצוי על ההשקעה שהשקענו עד כה ב"לביא", ומה תהיה להערכתך הפגיעה בתעשייה הצבאית והאזרחית שלנו עם הפסקת ייצור ה"לביא"?

הז"ר ש' הלל:

תודה. רשות לשאלה לחבר הכנסת אהרן נחמיאס, גם כן במסגרת דקה אחת.

אהרן נחמיאס (המערך):

ארוני היזשבריאש, כבוד השר, היה ויפסק ייצור של מטוס ה"לביא", כמה עובדים ייפלטו, האם יש תוכנית חלופית להעסקתם של מהגורמים, טכנאים העובדים האחרים במסגרת התעשייה האווירית? תודה.

הז"ר ש' הלל:

תודה. ארוני השר, בבקשה.

שר הביטחון י' רבין:

אשר לשאלת הנוספת של חבר הכנסת שריד, לצערי הוא איננו מדויק, הוא שמע דעה אחת בצה"ל, ומשום-מה לא שמע את דעת חיל האוויר, ואחרי הכול המטוס נועד קודם כל לו. איננו סבור שכאן המקום — — —

יסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
האם לחיל האוויר יש רמטכ"ל?

שר הביטחון י' רבין:

איננו סבור שכאן המקום להכניס דעות מדעות שונות. כידוע, צה"ל כפוף לדרג המדינית, וכשיחייבים דיון מטורד אצל הדרג המדינית ודאי יתבררו דברים שלא כאן המקום להיכנס אליהם.

ההחלטה בנושא נתונה בידי הממשלה, ומראש היה ברור שפרויקט ה"לביא" לא יכול להיבחן אך ורק באפקט הצבאי. מראש היה ידוע שניתן לרכוש מארצות-הברית מטוסי קרב היכולים לענות על צורכי צה"ל, לכן, בכל השלבים הוגדר מטוס ה"לביא" — 1. כמדויק לאומי שצריך לשמש כמטוס קרב המתואם התאמת-יתר לצורכי הלחימה בתנאים של מדינת ישראל כמורח התיכון; 2. כדרך לקידומה ולפיתוחה הטכנולוגי-התעשייתי של מדינת ישראל; 3. כחשיתית מחקרית טכנולוגית, שאכן תיתן דחיפה לכל מערכות הטכנולוגיה התעשייתית בישראל.

אני מכיר הרבה פרטי לחימה שזול יותר לקנותם בחוץ-לארץ, והרבה דברים אחרים במסגרת צורכי צה"ל, שניתן לרכוש אותם בחוץ במחירים וזולים יותר מאשר לייצר אותם בישראל. אבל, אם לא תראה מערכת הביטחון את חלק מתפקידיה, עקב גודל התקציב הביטחוני, כמקור לדחיפה, למחקר ולפיתוח, לקידום תעשייתית מתקדם בישראל, דומני שלא נמלא משימה לאומית מדרגה ראשונה.

הז"ר ש' הלל:

חברי הכנסת, אנו עובדים לשאלות בעל-פה. אני מתכבד להזמין את חבר הכנסת יוסי שריד להציג שאלתא בעל-פה מסי' 277 לשר הביטחון.

277. מטוס הלביא — המשך הפיתוח או הפסקתו

יסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אבקש מכבוד שר הביטחון להשיב:

ראשית, לכמה מטוסי "לביא" יודקק חיל האוויר בשנים הבאות, כמה מטוסים ייצרו בכל שנה, וכמה יעלה כל מטוס? שנית, מתי תחליט הממשלה באופן. סופי על גורלו של ה"לביא" — להמשך הפיתוח או להפסקתו של הפיתוח?

שר הביטחון י' רבין:

אשר לחלק הראשון של השאלה, לכמה מטוסים יודקק חיל האוויר עד שנת 2004 — כי זאת תוכנית הייצור של ה"לביא" לאחר שידלם פיתוחו — הייתי אומר באופן כללי, שבין 200 ל-300 מטוסים.

אשר לשאלה, כמה מטוסים ייצרו בכל שנה וכמה יעלה כל "לביא" — אני יכול לתת היום נתונים מדויקים. עלי-פי החלטת הממשלה דהיום ועל-פי תוכנית הפיתוח הייצור יחיל הייצור הסדרתי ב-1991. ליתר דיוק, המטוס הסדרתי הראשון יצא ב-1991. קשה מאוד לחזות היום את גודל התקציב בעוד ארבע שנים. השאיפה היא להגיע למספר רב ככל האפשר לשנה, כי על-ידי גידול מספר המטוסים המיוצרים כל שנה יקטן מחירו של כל מטוס.

אשר לשאלה השלישית, החלטת הממשלה היא להמשיך בפיתוח ה"לביא" ובייצורו. אנו חייבים תשובה על האלטרנטיבה לפיתוח ולייצור ה"לביא", שהציגה לנו ממשלת ארצות-הברית. אני מקווה שבטוף אפריל או בתחילת מאי ואחרי דיון נוסף בממשלה או בקבינט נוכל להשיב תשובה מוסמכת לממשלת ארצות-הברית.

הז"ר ש' הלל:

תודה לשר הביטחון. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת יסי שריד.

יסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

ארוני היזשבריאש, אני רוצה שידע הבית לפחות, כי צה"ל כבר הכריז למעשה על ה"לביא" כמטוס בלתי-רצוי או כמטוס איך-חפץ. בהקשר הזה שולי הייתי אומר: פלטפורמה נון-גרטה. חשוב שהכנסת תדע שלהליל יש כבר חלופה רשמית ל"לביא", היא רכישה מטוסי F-16 משופרים מהמדי האמריקני. בצה"ל נודרים לגבי חלופה רשמית זו, כי הכנסתם שיחטנו עם הפסקת פרויקט ה"לביא" — ומדובר, כמובן, במאות מיליוני דולרים בשנה — יושקעו בפיתוח ובייצור אמצעי לחימה מקוריים וייחודיים, כעשרה במספר, שהמקדם הטכנולוגי שלהם גבוה במיוחד ואי-אפשר לרכוש אותם או דוגמתם בשום מקום אחר, גם לא באמריקה. הפיתוח והייצור של אמצעי הלחימה האלה ימנעו אבטלה מעובדי התעשייה האווירית.

לאחר שהצבא ויתר כעצם על ה"לביא", אין הוא עוד מטוס צבאי, אלא מטוס פוליטי שבלא-הכי לא יטוס. לכן, כל ההצרכות שמעמנו הן הצרכות פורחות באוויר, אם מדובר במטוס, ואם לא יופסק פיתוחו לאלתר, נמשך לזרוק כסף טוב אחר כסף רע. אנתנו זורקים כמיליון וחצי דולר ביום, חו ההצרכה הנכנסה הנמסרת מפי כל אנשי הצבא. בסך הכול

ופיתוח ולא פעילות של ייצור. מוקדם מאוד להסיק באיזו מידה יחאימו אותן דיסציפלינות מרעיות-טכנולוגיות לתוכנית אפשריות אחרות; אבל אוסיף ואומר, וכודאי ארחיב על כך את הדיבור בחשובה על הצעה לסדר-היום של חבר הכנסת ריקטור שס"טוב: התעשייה הביטחונית נמצאת בתהליך הצטמצמות משמעותית. בוצעו כה פיטורים של אלפים, מתבצעים כה פיטורים של אלפים רצופים בה עדיין פיטורים של אלפים עקב כעיות הקשורות ביצוא — אולי בגלל מגבלות מדיניות, אולי בגלל בעיות אתרת — ואין ספק שההחלטה על ביטול של פרויקט גדול יש לה השלכות מרחיקות לכת על כל מצבן של רבות מן התעשיות הביטחונית הלא-ביטחונית. היית מערף בשלב זה — שאני כשר בממשלה, המחויב בהחלטת הממשלה, שהמלצתי עליה — להמשיך בפיתוח ובייצור ה"לביא". לא אנסה לתאר מה יתרחש כשכל הקשיים האלה יחברו יחדיו.

הי"ר ש' הלל:

תודה לשר הביטחון.

ד. שאלות ותשובות

הסדר ביחידות קרביות. מגבלה זו אינה חלה בשיכון ביחידות מילואים.

אודה לשר אם ישיב:

1. האם נכון הדבר?

2. אם כן — מדוע הטעמים שהנחו את זה"ל, שלא לשכך בן יחיד ביחידה לוחמת בשירות הסדר, אינם חלים בעת השיכון ביחידת מילואים?

3. האם נשקלת בצה"ל אפשרות לשינוי המדיניות בנושא זה?

שר הביטחון י' רבין:

1. התשובה חיובית.

2-3. בשים לב לצורכי הצבא, מערכת תכנן כוח האדם ריעוד צבא המילואים בעתות חירום, לא נמצאה הצדקה להטיל איסור כללי על שיכון בניי יחידים לשירות במילואים ביחידות שדה. עם זאת, זוכות בעיות אנש ובעיות הפרט לטיפול ענייני על-ידי המפקדים ומערכת כוח האדם. מפאת חשיבות הנושא, רגישותו השלכותיו על הפרט — הוא נשקל בצבא מעת לעת.

עם זאת, יש להבחין בין בניי יחידים לבין בניי יחידים למשפחות שכולות. אשר לאחוזים — על-פי ההוראות הקיימות בצבא חל איסור לשבצם בשירות המילואים ביחידות השדה וביחידות העוסקות בפעילות מבצעית.

הי"ר ש' הלל:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת חיים רמון.

חיים רמון (המערך):

האם יכול ארזני השר למסור, כאחדים כמובן, כמה מכין הבנים היחידים שאינם משובצים ביחידות הקרביות בעת שירותם הסדר משובצים ביחידות שדה במילואים? והאם כאשר קיימת בקשה ספציפית — — —

שר הביטחון י' רבין:

אשר לחלק הראשון, המחיתסם לאחוזים: אין בידי נתן בדק, ואני מעדיף למסור לך חשובה מדויקת לאחר בדקיה.

אשר לשאלתו של חבר הכנסת שפט, ארצות-הברית לא נדרשת לשלם פיצוי על ההשקעה, מאחר שההשקעה כמעט רובה ככולה היא השקעה מכספי הסיוע הביטחוני שקיבלנו מארצות-הברית. תמיד עמדו על העיקרון, שבמסגרת החוקים האמריקניים אנחנו הקובעים את העדיפויות בשימוש בסיוע הביטחוני על-פי הערכתנו ושקולנו את צורכינו הביטחוניים והלאומיים.

אשר לשאלת חבר הכנסת נחמיאס: קשה לי לתת תשובה. משום שגם הערתו — שספק אם יש לה כסיס — של חבר הכנסת שריד, שמישהו עשה חישוב של תפוקה אלטרנטיבית — חישוב כזה לא נעשה על-ידי הגורמים המוסמכים לכך. אינני יכול לתת תשובה מלאה, אין גם דאות שכל הסכומים שעמדו לרשותנו לפיתוח ה"לביא" אכן יעמדו באופן מלא לשימושנו בארץ, ולכן ברור מה יקרה כשיחולט, אם יחולט, על הפסקת ייצור ה"לביא". היום מועסקים בתחום זה למעלה מ-4,000 איש — למעלה מ-1,600 מהנדסים, מספר רב של טכנאים, כי עיקר הפעילות בשלב הזה היא פעילות של מחקר

הי"ר ש' הלל:

אנו עוברים לשאלות רגילות. אבקש מכבוד השר לעלות על הדוכן ולהשיב על השאלות.

2583. חקירת הרצח בבית-כחיל

חבר הכנסת ח' טובי שאל את שר הביטחון ביום ט' בכסלו התשמ"ז (11 בדצמבר 1986):

נמסר לי, כי ב-19 ביוני 1982 הותקף בבית-כחיל (באזור חברון) בגדה המערבית ביתו של חושב הכפר, דאוד מוחמד סולימן אל-עטאונה, מורה בן 26. עוד נמסר לי, כי קבוצת התוקפים, שכראשה עמד מ"ע"ק"ני (שמו המלא מופיע במקור), איש אגודות הכפרים, התפרצה לבית ואנשיה ירו בבני הבית. נפצעו שבעה אנשים, ביניהם ארבע נשים. כמו כן, נורה דאוד מוחמד אל-עטאונה בראשו ונהרג. נפתחה חקירה, אך תוך ניהול המשפט שנערך בעקבותיה נסגרו החיי.

הגני שואל:

1. האם הדברים נכונים?

2. אם כן — מדוע נפסקו ההליכים המשפטיים במקרה הזה?

3. מה העלתה החקירה הזאת?

תשובת שר הביטחון י' רבין:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1-3. בנושא זה נפתחה חקירת המשטרה, ובעקבותיה נעצר תושב הכפר כרזה, הואשם והוכא למשפט בבית-המשפט הצבאי ברמאללה כתאריך 26 בנובמבר 1984. לאחר שמיעת העדויות והראיות החלים בית-המשפט ביום 6 ביוני 1985 לזכות את הנאשם, לאחר שדחה את גרסת עדי החביעה.

2756. שיכון בניי יחידים ביחידות קרביות

חבר הכנסת ח' רמון שאל את שר הביטחון ביום ה' נטבת התשמ"ז (6 בינואר 1987):

בניי יחידים להוריהם אינם משובצים כמהלך שירותם

לאחרונה פורסם כי מפקד פלוגה התעלל בחייל, גרם לו מקים בנפשו והפך אותו לבלתי כשיר לשרת כלותם ביחידה קרבית.

אודה לכבודו אם ישיבני על השאלות הבאות:

1. האם הרברים נכתיים?
2. אם כן — האם הענשה בשל התחצפות היא תופעה חדשה?
3. מה ככוונת כבודו לעשות כדי לעקור נגע זה משורשו?

תשובת שר הביטחון י' רבין:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. בנין העובדות שזכרו בשאלתך נערכה חקירת המשטרה הצבאית החוקרת, ובבקבותיה הורחה הפרקליטות הצבאית על העמדתו לדין של הקצין בפני בית-דין צבאי. הקצין הורשע בעבירות של התעללות והתנהגות בלתי הולמת — לפי סעיפים 65 ו-130 לחוק השיפוט הצבאי, התשס"ו—1955 — חוכה מאשמה של חבלה תמורה, לפי סעיף 333 לחוק העונשין, התשל"ז—1977.

קביעות בית-הדין ביחס לעובדות הנזכרות בשאלתך הן אלה: א. "השירות בלבדן ורצונו של המתלונן לעזוב את היחידה היו גורמים בעלי משקל סגולי רב יותר מאירוע התקיפה להתנהגות הנוק הנפשי שנגרם למחלתן, התקיפה כשלעצמה שימשה אך ורק כמאיץ במקרה זה"; ב. "כורשו הרפואי של המתלונן הוגבל זמנית ובעתיד הקרוב הוא צפוי להחלים לחלוטין מאותה פגיעה".

2. לשאלתך, אין לי אלא לצטט מקביעות בית-הדין במקרה זה: "אין להקל ראש בהתנהגותו של הנאשם, שכן התנהגות זו עומדת בסתירה בולטת לנורמות התנהגות הנדרשות מקצין בצה"ל, ואין חולק כי דרך האלימות איננה יכולה לשמש אמצעי בידי מפקד כדי לפתור בעיות כאלה או אחרות המתעוררות במסגרת השירות. צה"ל הפקיד בידי מפקדו אמצעים חוקיים להשלטת משמעת ועל הפרת משמעת יש להגיב באמצעים שנקבעו על-ידי החוק".

3. הקניית ערכים והכשרת חיילי צה"ל במסלולי השירות השונים חייבת להיעשות תוך הקפדה רבתי על מניעת כל שימוש לרעה בסמכותו של המפקד כלפי פקודו. על כן, מקפיד צה"ל, מאז ומעולם, על הדרגת מפקדים לשמירה על זכויותיהם של חיילים, אנו מקווים כי הפעילות המשולבת של הדרגה למפקדים מזה ורמת ענישה מתמירה של ערכאות השיפוט (בתי-הדין הצבאיים וקציני השיפוט) מזה — יביאו לצמצום מספר המקרים של התעללות מפקדים בפקודיהם.

2888. צו הגבלה לעיתונאי מבית-לחם

חבר הכנסת מ' ותר שאל את שר הביטחון ביום כ"ז בטבת התשמ"ז (28 בינואר 1987):

בשנת 1979 קיבל סלאח אל-יורי, עיתונאי מבית-לחם, צו הגבלה המונע ממנו לחצות את גשרי הירדן. מאז ניתן לו צו ההגבלה הראשון עברו כשבוע שנים.

אל-יורי לא הראשם בשום פעילות הסותרת את ביטחון המדינה, וכמרכין לא נחקר בחשד של פעילות מסוג זה.

שאלותי לשר הן:

1. האם מוכן השר להודות לבטל את צו ההגבלה?

אשר לחלק השני של שאלתך: כפי שציינתי, אנחנו מנסים להתחשב באנשים ככל האפשר, אבל אינני יכול לומר לך חד-משמעית שאין בצה"ל בן יחיד, שאינו בן למשפחה שכלה, המרצב ביחידות שדה.

2820. המרעצה הלאומית הפלשתינית

חבר הכנסת ג' שטט שאל את שר הביטחון ביום כ"א בטבת התשמ"ז (22 בינואר 1987):

אודה לך אם תשיב לי:

1. האם רואה מערכת הביטחון באש"ף ארגון טרור?
2. אם כן — האם רואה מערכת הביטחון במועצה הלאומית הפלשתינית (PNC) חלק מארגון טרור?
3. אם כן — מה עושה מערכת הביטחון בקשר למועצה הזאת?

שר הביטחון י' רבין:

1. התשובה חיובית.

2. התשובה חיובית, שכן המרעצה הלאומית הפלשתינית נקבעה בתקנון היסוד של אש"ף כסמכות העליונה של אש"ף וכגוף המתווה את מדיניותו ותוכניותיו.

3. מערכת הביטחון לא מאפשרת השתתפות תושבי השטחים במועצה המכרת לעיל, וככל הידוע לנו אין עושה במועצה חברים מקרב תושבי השטחים.

2824. ריתוק חיילים

חבר הכנסת ש' עמר שאל את שר הביטחון ביום כ"א בטבת התשמ"ז (22 בינואר 1987):

בעיתון "ידעיה אחרונות" מיום 11 בינואר 1987 נמסר, כי קצינים מסוימים נוהגים לרתק את פקודיהם בתחנה המרכזית או בתחנה דלק, הוחלה למילוי הפקודה, ניהגת באמצעות ה"נספוס" הממוקם במקומות הריתוק או באמצעות חשבניות הקופה הרושמת של תנויות במקומות הריתוק.

נוכח ידיעות אלה, ברצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם ידוע במשורדך על מקרים אלו?
2. האם רשאים קצינים בצה"ל לרתק חיילים לאו הווקא לכסיסיה?
3. האם יש כדעת כבוד השר להודות על כדיקת תופעת הריתוק האמורה? אם כן — כיצד?

תשובת שר הביטחון י' רבין:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. התשובה חיובית.

2. התשובה שלילית.

3. צה"ל רואה בחומרה מקרים של טיפול משמעותי לא נכון בחיילים, ועל כן קיים לאחרונה כנס מפקדים של כסיטי ההדרכה, ובו שוננו למפקדים הנדרמות המחייבות בתחום זה בצה"ל הודגשו הצורך להקפיד עליהן.

2826. התעללות בחייל

חבר הכנסת מ' רייס שאל את שר הביטחון ביום כ"א בטבת התשמ"ז (22 בינואר 1987):

2. אם לא - על אילו סיבות מסתמן אלוף הפיקוד במתן הצו הבחירי?

תשובת שר הביטחון י רבין:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1-2. סלאח אל-דיירי רצה עונש של ארבע שנות מאסר בשנים 1976-1980 בשל עבירות ביטחוניות.

לא הוצא כל צו הגבלה נגדו, אך הוא מנוע מלצאת את הארץ מסיבות ביטחון.

2893. מעצרו של צעיר ערבי פצוע

חבר הכנסת ח' יאד שאל את שר הביטחון ביום כ"ז בטבת התשמ"ז (28 בינואר 1987):

כחות הצבא מחזיקים בכית המעצר אל-פרעה את הצעיר שייש (שמו המלא מופיע במקור) בן ה-16, תושב הכפר סגיל היחור שכם, שנפצע מיריות חיילים.

הנני שואל את כבוד השר:

1. מדוע נעצר הצעיר הנ"ל?

2. האם מוכן השר להורות על העברתו של הצעיר הפצוע לבית-החולים כדי שיקבל טיפול רפואי מתאים?

תשובת שר הביטחון י רבין:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1-2. הצעיר פונה מייד עם פציעתו לבית-החולים "הדסה" בהרצופים ומשם הועבר לבית-החולים ברמאללה.

האיש לא נעצר על-ידי כחות הביטחון ואינו מצוי במתקן הכליאה הנזכר בשאלתך.

2928. פרסום מודעה של השק"ם בעיתון "הירדן"

חבר הכנסת מ' מיעארי שאל את שר הביטחון ביום י"ב בשבט התשמ"ז (11 בפברואר 1987):

בעיתון "הירדן" (גיליון 19, 15 בינואר 1987, כעמ' 5) התפרסמה מודעה פרסום גדולה של השק"ם.

עיתון זה, שהמערכת שלו שוכנת באראל, מסיף לגידוש ערכים מן הארץ, ותלוט על כך הוגשה ליועץ המשפטי לממשלה. אביא כמה דוגמאות לרברים שנכתבים בעיתון זה:

1. על השר שמעון פרס - "בהחלשה שהוא מחליש את צה"ל ובחיווק שהוא מחזק את פלשתיין, יגרום לנו אסון ושכול";
2. "בארץ יש הרבה יהודנים, המערכת המשפטית וכלי התקשורת שורצים יהודנים שהם יהודים לפי ההלכה ואנשי אשף מבחינה פונקציונלית";
3. על חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי - "עלול להוביל אותנו עגלות עגלות לכיכר המדינה, שם תוצב הגיליוטינה שתעזור לו להגשים את הצדק המחולט".

הריני שואל:

1. האם ידועים הרברים למשרד הביטחון?

2. אם כן - האם הרברים שוטארו לעיל היו ידועים למערכת הביטחון, כשהתירה לשק"ם לפרסם מודעה כזו? בעיתון הזה?

3. כמה עלתה המודעה למפרסמיה?

4. האם ידועה למפרסמים תפוצת העיתון? אם כן - מה?

5. האם תורה להפסיק פרסום מודעות כזו? מסעם השק"ם בעיתון הזה?

תשובת שר הביטחון י רבין:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1-2. למשרד הביטחון לא היה ידוע על פרסום המודעה בעיתון "הירדן". כמו כן, לא מוק השק"ם להיתר של מערכת הביטחון כאשר כוונתו לפרסם מודעות הנוגעות לקידום מכירות ושיווק.

3. עלות המודעה היתה 1,100 ש"ח.

4. התשובה שלילית.

5. הנהלת השק"ם התבקשה לשקול מחדש עמדותיה בנוגע לפרסומים בעיתונים המשתמשים בכיטיים פוגעים.

2954. העמדתם לדין של מתנחלים שידו במחנה בלאטה

חבר הכנסת ח' יאד שאל את שר הביטחון ביום ט"ז בשבט התשמ"ז (15 בפברואר 1987):

בעיתון "הארץ" מיזם 20 בינואר 1987 פרסם, שמתנחלים מיישבת "קבר יוסף" בשכם ידו לעבר ילדים במחנה הפליטים בלאטה.

הנני שואל את כבוד השר:

1. האם נחקר מתנחלים אלה בגין הירדות שידו לעבר יתשבים במחנה הפליטים בלאטה?

2. האם הועמדו מתנחלים אלה לדין? אם לא - האם מוכן השר להורות על העמדתם לדין?

תשובת שר הביטחון י רבין:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1-2. בעיתון "הארץ" לא נאמר שמתנחלים ידו לעבר ילדים, כמצוטט על-ידך. אלא: "מתנחלים ידו באוריד" ואילו ילדים לא נזכרו כלל בכתבה.

לגופו של עניין: על-פי רשומי המשטרה הצבאית החוקרת אין מתקיימת חקירה מצ"ח בנושא שהועלה על-ידך. על-מנת לבדוק אם מתנהלת חקירה על-ידי משטרת ישראל בנושא זה, עליך לפנות אל הגורם המופקד על כך, קרי: שר המשטרה.

2955. הפקעת קרקעות בכפר חוסן

חבר הכנסת ע' דראושה שאל את שר הביטחון ביום ט"ז בשבט התשמ"ז (15 בפברואר 1987):

הכפר חוסן באזור בית-לחם מונה כ-3,000 איש, החיים מחקלאות, מגידול צאן ומעבודה שכירה. בעלות הכפר היו כ-7,700 דונם אדמה. בשנת 1982 הופקעו כ-5,000 דונם מאדמות הכפר.

לאחרונה הודיעו נציגי השלטונות על כוונה להפקיע שטח נוסף. ההפקעות פוגעות בפרנסת היישוב ובהתפתחותו.

אבקש מכבוד השר להשיבני:

האם מוכן כבוד השר להורות על הפסקת ותליך ההפקעות ועל החזרת השטח שהופקע לתושבים? מה הם הצעדים אשר מתכוון השר לנקוט?

תשובת שר הביטחון י' רבין:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

אין מדובר בהפקעות, אלא בשווי הכרוזות של קרקע טרשית ובלתי מעובדת כעל אדמת מדינה.

כשנת 1983 הוכרו כאדמות מדינה כ-2,400 דגם מאדמות הכפר.

כשנת 1987 הוכרו כאדמות מדינה כ-450 דגם מאדמות הכפרים חוסן ודירפזיכין. נגד ההכרזה הראשונה פנו תושבי הכפר לועדת הערדים, העורר נדחה. נגד ההכרזה השנייה - רשאי כל הטוען לזכות באותה קרקע לפנות לועדת הערדים להוכחת זכותו.

2995. הפקעת קרקעות של כפרים הסמוכים לביה"לחם

חבר הכנסת ת' יאיר שאל את שר הביטחון ביום כ"ה כשבט התשמ"ז (24 בפברואר 1987):

בחודש ינואר 1987 החליט הממשל הצבאי על הפקעת כ-450 דגם מהכפר חוסן, וכ-700 דגם מאדמות דירפזיכין. האת לאחר שבעבר כבר הופקעו כ-5,000 דגם מתושבי כפר חוסן וכ-2,000 דגם מתושבי דירפזיכין והכפר נחלין. אם תיעשה הפקעה זו, תיגזל מתושבי כפרים אלה קרקע חקלאית.

הגני שואל את כבוד השר:

1. האם מוכן כבוד השר להודות על ביטול צו ההפקעה הנ"ל?

2. אילו צעדים ינקוט השר כדי למנוע את הפקעת הקרקעות האלה מידי בעליהן ואת הפגיעה במקור פורטתם של תושבים רבים בכפרים אלה?

תשובת שר הביטחון י' רבין:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

חבר הכנסת עבד אלהב דראושה הגיש שאילתא זוהי, שמספרה 2955.

מצ"ב תשובתי לחבר הכנסת דראושה, העונה גם על שאלותיך.

2996. הענקת מעמד של עיריית לכפרים עריכים

חבר הכנסת א"ח שאקי שאל את שר הביטחון ביום כ"ה כשבט התשמ"ז (24 בפברואר 1987):

נודע כי המינהל האזורי ביהודה ובשומרון עומד להעניק מעמד של עיריית לכפרים א"ח, אומר, עזרן, סלח-א-דהר.

מתברר כי מספר התושבים ככל אחד משלושת הכפרים האחרונים הנ"ל אינו עולה על 5,000 איש.

אבקש מכבוד השר להשיבני:

1. האם נכונים הדברים הנ"ל?

2. האם הענקת מעמד של עיריית לכפרים אלה כותנה להביא להרחבת גודלה של שטחי כל אחד מן הכפרים. עקב בנייה בלתי-חוקית מרובה בסביבתם?

3. כלום לא ייתכן, כי התרחבותו אלו יחסמו את הדרך בפני התפתחות עתידה וצפופה של יישובים יהודיים באזור, וכן בפני רכישת אדמות על-ידי יהודים באזורים אלו?

שר הביטחון י' רבין:

1. הנתונים המפורטים בשאלתא אינם מדויקים.

2. התשובה שלילית. עליפי החוק הישראלי, התקף כאזור יהודה ושומרון, אין כל משקל למספר תושבי הכפר לצורך קבלת החלטה על הענקת מעמד של עיר. חלק מ-25 הערים הקיימות באזור מהתקופה שלפני מלחמת ששת-הימים מנות פחות מ-5,000 תושבים.

3. התשובה שלילית. הרחבת תחום השיפוט נעשית רק כאשר מוכר צורך ממשי, הנובע מהתפתחות טבעית. של התושבים במקום, ולאחר שהוגש נבדק על-ידי כל המוסדות המוסמכים, לרבות המוסדות המיישבים.

הי"ר ש' הלל:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת אבנר חי שאקי.

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):

האם נכונה הידיעה כי נאסרה רכישה של אדמות על-ידי יהודים באזורים רבים ביהודה ושומרון?

שר הביטחון י' רבין:

לא ידוע לי על איסור של רכישה חוקית בהתאם לנהלים הקבועים על-ידי המינהל האזורי ומשרד המשפטים.

הי"ר ש' הלל:

אני מודה לשר הביטחון על תשובותיו. אבקש עתה משר התקשורת להאיל לעלות על הדוכן ולהשיב על כמה שאילתות.

2920. הפעלת תוכנית לצמצום ולייעול השימוש בטלפון במקומות ציבוריים

חבר הכנסת ת' רמון שאל את שר התקשורת ביום כ"ז בטבת התשמ"ז (28 בינואר 1987):

לפני כשנה הגישה חברת "סולן" - תקשורת ומחשבים בע"מ לשר התקשורת תוכנית פעולה לצמצום ולייעול השימוש בטלפון באמצעות מערכת בקרה ורישום שיחות טלפון.

נמסר כי הפעלתה של התוכנית בעשרות מוסדות, ארגונים וחברות גדולות הוכיחה חיסכון של 25% - 50% בחשבונות הטלפון. תוכנית זו לא מומשה בשום משרד ממשלתי למרות חיסכון צפוי של מאות אלפי דולרים בחודש, אם תופעל.

ברצוני לשאול את השר:

1. האם נבדקה התוכנית הנ"ל על-ידי משרדו?

2. מדוע אין משרדו פועל למימוש התוכנית במשרד הממשלה לאור החיסכון המוצע?

תשובת שר התקשורת א' רבינשטיין:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. משרד התקשורת ער לצורך לחסוך בשימוש בטלפון, הוגש אף נדון כמסגרת המשרד כמהלך השנה האחרונה ונבדקו כמה דרכי פעולה לביצוע חיסכון זה. בין היתר, נערכת כעת בריקה מקיפה באשר לכלל קווי הטלפון במשרד, מתוך רצון לעמוד על מידת נחיצותם והגבלה אפשרות חלקם לחייג שיחות לחוץ-לארץ ואל מתוך לעיר.

2. בהמשך לפגישות שנערכו עם אנשי משרד האוצר והחשב הכללי, הוגשה לשר האוצר הצעה להקמת ועדה בין-משרדית שתבחן - בהתאם לסעיפי ההצעה - את

שימוש בטלפונים של משרדי הממשלה; לאשר טלפונים רשמיים לבעלי תפקידים שונים; לאשר תקרות מעבר למכסה וכן לבעלי תפקידים מיוחדים; לאשר טלפון על-פי צרכים פונקציונליים — בכלל זה טלפון במכונית; טלפונים רשמיים זוגבלו לשרים, לסגני שרים, למנכ"לים ולבעלי תפקידים מקבילים; לקבוע כללים לגבי ניתוק טלפונים במשרדים אשר לא נעשה שימוש בטלפונים המוחקנים בהם. נושא זה מצוי כעת בדיון אצל שר האוצר, ואני מאמין כי ועדה זו תקום במהרה ותחיל בפעולתה החיונית לחיסכון במשאבי המדינה.

אשר להצעתו של מר סולן, הריהי הצעה עסקית המוצעת על-ידי חברה פרטית שאין משרד התקשורת יכול לכפות קבלתה על שאר משרדי הממשלה. אין המשרד מקבל את הנתונים העובדתיים הכלולים בהצעה. כאמור, כחר המשרד לטפל בכניית השימוש בטלפון במשרדי הממשלה בדרך המתוארת לעיל.

עלי להוסיף עוד עניין אחד, עוד ועוד מרכזות ומגויימים יכולים לקבל, בדרך אופציונלית, אח החשבון המפורט של כל השיחות שלהם; חלק מהאזרחים ובעלי העסקים בוחרים בכך. הדבר נוגע, כמובן, למגויימים כמרכזות ספרתיות, וככל שמספרן הולך וגדל כן פוחתת חשיבותה של ההצעה הזאת.

מכלול המדיניות הממשלתית בנוגע למשק הטלפונים הציבורי. ההצעה כוללת: "תפקידי הועדה: א. לקבוע כללים לפיקוח על שימוש בטלפונים במשרדי ממשלה; ב. לאשר טלפונים רשמיים לבעלי תפקידים שונים; ג. לאשר תקרות מעבר למכסה וכן לבעלי תפקידים מיוחדים; ד. לאשר טלפון על-פי צרכים פונקציונליים, בכלל זה התקנת טלפון במכונית; ה. טלפונים רשמיים זוגבלו לשרים, לסגני שרים, למנכ"לים ולבעלי תפקידים מקבילים; ו. לקבוע כללים לגבי ניתוק טלפונים למשרדים אשר לא נעשה שימוש בטלפונים המוחקנים בהם." נושא זה מצוי כעת בדיון אצל שר האוצר, ואני מאמין כי ועדה זו תקום במהרה ותחיל בפעולתה החיונית לחיסכון במשאבי המדינה.

אשר להצעתו של מר סולן, הריהי הצעה עסקית המוצעת על-ידי חברה פרטית שאין משרד התקשורת יכול לכפות קבלתה על שאר משרדי הממשלה. אין המשרד מקבל את הנתונים העובדתיים הכלולים בהצעה. כאמור, כחר המשרד לטפל בכניית השימוש בטלפון במשרדי הממשלה בדרך המתוארת לעיל.

2989. הפעלת תוכנית לצמצום ולייעול השימוש בטלפון במקומות ציבוריים

חברת הכנסת ע' סולודר שאלה את שר התקשורת ביום ט"ז בשבט התשמ"ז (15 בפברואר 1987):

מונה לפני תזכיר בדבר חיסכון על-ידי צמצום וייעול השימוש בטלפון, שהגיש מר יעקב סולן (מנכ"ל "סולן" — תקשורת ומחשבים בע"מ) לממשלה לפני כשנה (כ"ח 28 בנובמבר 1985), לדבריו, תוכניתו כבר הופעלה במוסדות ובארגונים רבים, ובעזרתה מומש חיסכון בהיקף של 25% — 50% בשימוש בטלפון.

לדבריו, מחר שהתוכנית הנ"ל לא הופעלה בשום משרד ממשלתי, כדי לחסוך כ־230 מיליון דולר למשק הלאומי.

אני מניחה שההצעות רבות מוגשות לממשלה ולמשרדיה לעיון ולדיון.

שאלותי:

1. האם היתה התייחסות לחזכיר הנ"ל במשרדך או בממשלה כולה?

2. האם הרעיונות הנכללים בו הם בני-ישים, ואם כן — האם שוקלת הממשלה לנסות אח ההצעה בחלק ממשרדיה?

שר התקשורת א' רובינשטיין:

אדוני היושב-ראש, על השאלתך של חבר הכנסת רמון ועל השאלתך של חברת הכנסת סולודר יש לי אותה תשובה.

1-2. משרד התקשורת ער לצורך לחסוך בשימוש בטלפון, הנושא אף נדון במסגרת המשרד במהלך השנה האחרונה ונבדקו כמה דרכי פעולה לביצוע חיסכון זה. בין היתר, נערכה כעת בדיקה מקיפה באשר לכלל קווי הטלפון במשרד מתוך רצון לעמוד על מידת נחיצותם, והוגבלה אפשרות חלקם לחייג ישירות לתוך-לארץ ואל מחוץ לעיר.

בהמשך לפגישות שנערכו עם אנשי משרד האוצר והחשב הכללי, הוגשה לשר האוצר מטעמי הצעה להקמת ועדה בין-משרדית שתבחן, בהתאם לסעיפי ההצעה, את מכלול המדיניות הממשלתית בנוגע למשק הטלפונים הציבורי. ההצעה כוללת: לקבוע כללים באמצעות ועדה, לפיקוח על

2990. מעמדם ושכרם של סוכני הדואר

חבר הכנסת ב' שליטא שאל את שר התקשורת ביום ט"ז בשבט התשמ"ז (15 בפברואר 1987):

מצבם של סוכני הדואר, הן מבחינת השכר והן מבחינת תנאים ולווים, אינו שפיר. הסיבה העיקרית למצבם היא, שאין מכירים בהם כעובדי מדינה, אלא כעצמאים לכל עניין ודבר.

אבקש לשאול את כבוד השר:

1. איזו בשורה יכול השר להביא לציבור מסור זה?

2. האם יש בדעת השר לשפר את תנאיהם של סוכני הדואר בעתיד הקרוב?

תשובת שר התקשורת א' רובינשטיין:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. במהלך השנתיים האחרונות קיימה הנהלת משרד התקשורת מגעים תכופים עם נציגות סוכני הדואר ואף נחתם עמם, לפני חודשים מספר, הסכם חדש שיש בו משום שיפור משמעותי בכל הקשור לתנאי העבודה והשכר. סך התשלומים המשולמים לסוכני הדואר אינו גבוה אומנם, אך הדבר נובע מאילוצי תקציב וממגבלות אחרות. עם זאת, עושה המשרד ככל שניתן לשיפור ולהקלת תנאי עבודתם של הסוכנים.

2. לא מכבר הביע מנכ"ל משרד התקשורת את נכונותו להיפגש עם נציגי סוכני הדואר לפגישת עבודה על מנת לדון במכלול היחסים שבין משרד התקשורת לבין סוכני הדואר.

3013. שיתוף פעולה בין משרד התקשורת לסוכניות הדואר

חבר הכנסת ח' קופמן שאל את שר התקשורת ביום כ"ה בשבט התשמ"ז (24 בפברואר 1987):

לפני שנים אישר משרד התקשורת רשת של 385 סוכנויות דואר המופעלות על-ידי בעליהן באורח עצמאי ועל-פי חוזה. רשת סוכנויות זו מקיפה את כל חלקי הארץ — כפרים, מושבים, קיבוצים, ערים וערי שדה, לעומת 190 סניפי דואר הקיימים בעיקר במקומות מרכזיים.

יואיל נא כבוד השר להשיבני:

1. האם ידועים הרברים האלה לכבוד?
2. כמה בקשות להתקנת טלפון בכפר-כיסרא הוגשו בחמש השנים האחרונות?
3. מה הוא מספר הבקשות שנענו בחיוב ובעקבותיהן הותקן מכשיר טלפון?
4. מה הוא טווח הזמן שבו ימלאו יתר הבקשות לטלפון, שהוגשו בחמש השנים האחרונות?
5. מה יש כרעת השר לעשות כדי שייסגר הפער בין כפר-כיסרא לבין היישובים הסמוכים לו בענין שירותי הטלפון?

חשובת שר התקשורת א' רובינשטיין:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. העיכוב בהתקנת הטלפונים בכפר-כיסרא נבע ממצוקה קשה כמצב הרשת.
2. על-פי נתוני חברת הבזק הוגשו מאז שנת 1978 ועד היום 155 בקשות להתקנת טלפון על-ידי תושבי הכפר, ומתוכן 90 בקשות בחמש השנים האחרונות.
3. מתוך 158 הבקשות, נשלחו הוראות תשלום ל-124 מבקשים בתחילת חודש פברואר 1987, והטלפונים יותקנו בתוך תקופה של שישה חודשים מומן התשלום, בהתאם לתקנות מכוח חוק הבזק.
4. 31 הבקשות הנותרות זכו לתשובה במרצת שנת העבודה 1987/88, עם תום ביצוע פיתוח הרשת.
5. כיום פועלים בכפר 34 טלפונים בבחיים פרטיים וכן שני טלפונים ציבוריים.

ה. הצעה לסדר-היום

עתידו של המפעל עתיד הידע לרכיבים אופטור-אלקטרוניים ומניעת הוצאתו מירושלים

היו"ר ש' הלל:

חבר הכנסת דן תיכון, למה לנו לעסוק במופלא מאתנו? יענה שר בשם הממשלה — אותי זה מספק.

יקטור שפיטוב (מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, על זכות כפולה רצוני להגן מעל במת הכנסת, על זכותה של ירושלים לקיים את המערך התעשייתי הקיים בה — שימו לב, אינני מדבר על פיתוח נוסף, על הקמת מפעלים חדשים, אני מדבר על זכותה של ירושלים להמשיך ולקיים את המערך התעשייתי הקיים בה. הזכות השנייה היא זכות הקיום של מפעל שהושקע בו כסף רב, אשר מתכרך בעובדים מקצועיים מצוינים, מפעל עתיד מדע שרכש לעצמו ניסיון מיוחד וידע בטכנולוגיה מיוחדת, ומשום כך אסור לסגור אותו.

אשר לירושלים — איני לוקח על עצמי את התפקיד להטיף מוסר לשר הביטחון וללמד אותו אהבת ירושלים מה היא. מי אני שאומר לשר יצחק רבין מה יש לעשות למען ירושלים, מה עוד, שלא תמצאו שר בכל ממשלות ישראל, ולא תמצאו חבר כנסת ממפלגה כלשהי שלא נשבע לעשות למען

ואולם, לאחרונה מגיעות אלי ידיעות, כי משרדן מקשה על תפקודם של סוכנים אלה, אינו מסייע להם ואינו משתף עמם פעולה כבעבר.

אודה לכבוד השר אם ישיבני:

1. האם הובא הנושא לידיעתו? האם הרברים נכונים?
2. מדובר ברוב המכריע של סוכנויות הדואר בארץ, 385 במספר. מרוע אין משרדן מתחשב בכך ופועל לקראת אותן סוכנויות ולא נגדן, וממה נובע יחס זה?

חשובת שר התקשורת א' רובינשטיין:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. במהלך השנתיים האחרונות קיימה הנהלת משרד התקשורת מגעים תכופים עם נציגות סוכני הדואר ואף נחתם עמם, לפני חודשים מספר, הסכם חדש שיש בו משום שיפור משמעותי בכל הקשור לתנאי העבודה והשכר. טך התשלומים המשולמים לסוכני הדואר אינו גבוה אומנם, אך הרבר נובע מאילוצי תקציב וממגבלות אחרות. עם זאת, עושה המשרד ככל שניתן לשיפור ולהקלת תנאי עבודתם של הסוכנים.
2. לא מכבר הביע מנכ"ל משרד התקשורת את נכונותו להיפגש עם נציגי סוכני הדואר לפגישת עבודה על מנת לדון במכלול היחסים שבין משרד התקשורת לבין סוכני הדואר.

3056. התקנת טלפונים בכפר-כיסרא

חבר הכנסת ז' עטשי שאל את שר התקשורת ביום כ"ז בשבט התשמ"ז (26 בפברואר 1987):

הרבה הבטחות ניתנו על-ידי מגוון רחב של ממונים בנושא ירוח התקנת הטלפונים בכפר-כיסרא. כימים אלה הובא לידיעתי, ששום הבטחה לא מומשה.

היו"ר ש' הלל:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים עתה להצעה לסדר-היום מס' 5467 בנושא: "עתידו של המפעל עתיד הידע לרכיבים אופטור-אלקטרוניים ומניעת הוצאתו מירושלים" — מאת חבר הכנסת ויקטור שפיטוב.

אני רוצה לציין שהצעה זו לסדר-היום היתה צריכה להיות מועלית לפני כשבועיים, אבל על-פי בקשתו של השר דחינו את חשבותנו עליה. אני מצין זאת כי, בדרך כלל, בשבוע של אישור התקציב אין אנו מאשרים הצעות לסדר-היום. מאחר שהצעה זו נדחתה על-פי בקשתו של השר, אנחנו מעלים אותה היום.

דן תיכון (הליכוד):

איזה שר צריך לענות עליה?

היו"ר ש' הלל:

יש שר שיענה. איני נכנס לסידורי עבודת הממשלה.

דן תיכון (הליכוד):

השאלה מופנית לשר התעשייה והמסחר.

בתהליך מעבר מהשפלה לעיר הבירה. במפעל הזה, שהתחיל לייצר כפכרואר 1986, נצטברו ידע — ניסיון, והמפעל מייצר מסוימת שאינה קיימת במקום אחר — וניסיון, והמפעל מייצר את כל מוצריו בשביל צה"ל ומשרד הביטחון.

הדבר שאיני יכול להבין הוא, שכמקביל להקמת המפעל בירושלים, שהושקעו בו מיליוני דולרים, הקימה רפא"ל, החברה של משרד הביטחון לפיתוח אמצעי לחימה, מפעל דומה באזור שגב, ליד נרמאל, שייצר אותה תוצרת לאותם לקוחות, לאותו שוק מצומצם שלמענו הוקם המפעל בירושלים.

אשמח מאוד לשמוע מכבוד שר הביטחון הסבר לעניין הזה. אינני מבין, או שחסר לי איזה מידע סודי, אך בעיניי משהו תמוה: מעבירים מפעל מחולף לירושלים. שנה אחרי שהוא מתחיל לייצר מציעים לסגור אותו ולהעביר אותו ולאחר אותו עם מפעל שהקימה רפא"ל, המייצר אותם מצרים בשביל אותם לקוחות, בהשקעה — כך אומרים לי — של 40 מיליון דולר. זה מצב שאין בו היגיון והרעת איננה טובלת אותו.

כמובן, אם יש שני מפעלים המייצרים אותם מוצרים — כלומר, אם על אף שלמפעל הירושלמי יתרון טכנולוגי והצבר של ידע וניסיון מקימים בהשקעה גדולה מפעל מקביל בכרמאל — ברור שבמצב זה שני המפעלים אינם רווחיים, כי היו מדובר באותו שוק מצומצם. אני מכין שבין רפא"ל, בברכת משרד הביטחון, לבין הנהלת "תדיראן" יש משא-ומתן. מגיעים למסקנה — אולי חיובית כשלעצמה — לאחד את שני המפעלים, אבל כתוצאה מההחלטה הזאת מתליטים להעביר את המפעל מירושלים צפונה.

אני חושב, כבוד שר הביטחון, שיש להתנגד למסקנה כזאת. קודם כול צריך לבדוק את העניין בדיקה רצינית. אני יודע שבדיקה כזאת לא נעשתה. לא נתקיימה גם התייעצות עם העובדים במקום. שבנו את המפעל בירושלים. הדבר הזה לא נבדק, כפי שאנמר לי, על-ידי סמכות אובייקטיבית — גלילי על-ידי הנהלת רפא"ל, שהיא צד בעניין, וגם לא על-ידי הנהלת "תדיראן", שגם היא מחפשת אולי אפשרות לצאת מההפסדים שיש לה. לא נבדק על-ידי גורם אובייקטיבי עניין הנוק שייגרם על-ידי סגירת המפעל. אינני מדבר על העברת המפעל, אלא על סגירתו, כי ידוע לי שהעובדים לא יעזבו לכרמאל. ייגרם נזק רב, לדעתי, אדוני שר הביטחון, לא יהיה ויכוח בינינו על כך שייגרם נזק לירושלים ולמערך התעשייתי שלה. מי שידע מה קורה בירושלים מבין שמפעל עתיר ידע כזה בעיר הוא צורך לאומי מדונה ראשונה. הנוק לירושלים ברור.

אני טוען שייגרם גם נזק למפעל, נזק לייצור העובדים. במפעל כבר מחפשים מקומות תעסוקה אחרים. הם יעזבו את ירושלים. יש לי כל הסיבות וזמר, שהם לא ירצו ללכת לכרמאל וגם אינם יכולים ללכת לשם. עם פיזור העובדים, הולכים לאיבוד ניסיון וידע בטכנולוגיה מיוחדת שאינה קיימת במפעל של רפא"ל באזור שגב. חלק לאיבוד השקעה של כ-20 מיליון דולר. יש בירושלים מחקנים מסוימים לייצור חומר, שאינם קיימים בכרמאל ואי-אפשר להקים אותם שם. אני מתרשם, אדוני שר הביטחון, שהעניין הזה לא נבדק ברצינות ולא נבדק לעומק.

אני בעד איחוד שני המפעלים, אך הייצור חייב להישאר בירושלים.

אדוני היושב-ראש, אני מציע שהכנסת תדון בנושא הזה, אם כי אני פתוח לכל הצעה אחרת שיעלה השר. מה שכרוך לי

ירושלים, להציב את ירושלים כראש ראגנותיו ולעשות לחיזוקה של התעשייה בעיר הבירה. אילו הרשיתי לעצמי להביא ציטוט של התחבירו ממוג זה, של שירים ושל חברי הכנסת, לא היה לי די בשעה אחת, ריש לושוחי רק עשר דקות.

הכול דרוש תמיד לעשות להקמת העשיות בירושלים, במיוחד תעשיות עתירות ידע, כי זה מה שחסר בה. הכול דיברו בהודמנרות רבות על כך שצריך להעמיד את ירושלים במקום ראשון כסולם העדיפויות בכל הנוגע להעברת מפעלים עתירי ידע לעיר הבירה. אך המציאות היא שונה.

איני יודע אם חברי הכנסת ראו את ראש עיריית ירושלים טדי קולק בהופעתו בטלוויזיה לפני כשבוע. שמעתי ממנו נתון מפתה של מספר הצעירים העוזבים את העיר. ראש עיריית ירושלים טדי קולק הודיע, ש-500 צעירים, בעיקר כוגרי בתי-ספר, ובמיוחד בתי-ספר מקצועיים, עוזבים את העיר, כי אין להם מקום תעסוקה בהעשייה מודרנית שיכולה לקלוט אותם. 500 צעירים עוזבים את ירושלים מדי שנה.

אם נוסיף על כך את העובדה שסביב ירושלים נבנו יישובים לא מעטים המושכים אליהם את הדרור הצעיר, הרי ירושלים הופכת, לאט לאט, להיות עיר שהרוב בה הוא זקנים. הדרור הצעיר בורח ממנה.

אדוני שר הביטחון, על רקע זה אני רוצה שנראה עכשיו יחד את העובדה המדהימה בעיניי, שלוקחים מפעל עתיר ידע שהובא לירושלים רק לפני שנתיים — ואני עוד אמסור פרטים על כך — ומעבירים אותו לגליל, לאזור שגב, לכרמאל.

אני רוצה לומר מראש, שאין לי שום התנגדות לפיתוח הגליל, להיפך, אני תומך בפיתוח הגליל, אני תומך בפיתוח כרמאל, כשם שאני מתנגד להעברת מפעל מירושלים לכרמאל, הייתי מתנגד באותה החלטות לו באו היצעו להעביר מפעל עתיר ידע מכרמאל לירושלים. הייתי אומר שאסור לעשות זאת, כפי שאני אומר היום, שאסור להעביר מפעל מירושלים לצפון, לכרמאל.

הסיפור הוא מדהים. זה שנים קיים כחולף מפעל של "תדיראן", שהוקם על-פי בקשתו של משרד הביטחון. במפעל זה של "תדיראן" כחולף היה ענף מיוחד לייצור מוצרים מסוימים. שימו לב, חברי הכנסת, משנת 1980 החל בתכנון להעברת ענף זה מחולף לירושלים, ולהקמת מפעל מיוחד בה. ביולי 1985 נחנך המפעל החדש הזה בירושלים, ושמו "מפעל לרכיבים אופטו-אלקטרוניים".

זן תיכון (הליכוד):

כאילו השקעה, אתה יודע?

יקטור שטייטוב (מפ"ם):

לפי מה שאמר לי — אינני אחראי למספר — בין 15 ל-20 מיליון דולר.

זן תיכון (הליכוד):

לרבות המבנה?

יקטור שטייטוב (מפ"ם):

אינני יודע, זה מה שנמסר לי.

במפעל זה — ואין בירושלים מפעלים רבים מסוג זה — מועסקים 70 עובדים, בהם 40 מהנדסים, 20 טכנאים ו-10 עובדים מקצועיים. כדי להקים את המפעל עוררו את העובדים לעבור מחולף לבירה, וחלק גדול מהם אכן עשה זאת. היום גרם בירושלים כ-60 עובדים, ו-10 עובדים נמצאים

לכן, אין למערכת הביטחון ברירה אלא להיערך מול המציאות הכלכלית, להינתק מהחלומות באספמיה ולפנות לייצור של המערכת התעשייתית, לפיטוריים ולצמצום, כדי שאפשר יהיה לקיים אותה כלכלית.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אתה בעד התוכנית, אדוני השר?

רן תיכון (הליכוד):
אז אתה מפעל, איזו הסכה?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
מפעלים שיש להם אלטרנטיבות.

שר הביטחון י' רבין:
אין להם שום אלטרנטיבות. אם יבוא משרד כלכלי אחר שיהיה מוכן לקבל את המפעל בירושלים ולסבסד אותו מעבר לצורכי מערכת הביטחון — בכקשה. אך כל זמן שהוא נתון במסגרת תקציב הביטחון, מדובר על איחוד המפעל, אלא אם ימומש ייצור מוצרים ואז תתאפשר עבודה מלאה ועילה בשני המפעלים כאחד.

יקטור שפ"טוב (מפ"ם):
למה לא לאחד את המפעלים ולהביאם לירושלים?

שר הביטחון י' רבין:
אני לא רוצה להיכנס כרגע לפרטים: מה הם הרכיבים והמערכות שהמפעל מייצר, לאיזה מערכות אחרות זה קשור, איפה מייצרים את המערכות האחרות, איפה משלימים את ייצור הפרט. הדברים לא נעשים בירושלים.

אני מצטער מאוד, חברי הכנסה, ככל שמקצצים בתקציבים של מערכת הביטחון, משפיעים לא רק על גודל הצבא, לא רק על פעילות הצבא, אלא גם על המחקר והפיתוח וגם על ההזמנות התעשייתיות.

לכן, הסיכום הקיים בין שני המפעלים ועל דעת משרד הביטחון הוא איחודם, ואיחודם ככרמיאל. אנו ממתנים עד מאיינו, מועד האיחוד, עד שתחברר אפשרות השגת עסקת יצוא. אם לא תתממש האפשרות הזאת, לא יהיה בכוחנו לשאת את שני המפעלים.

עם זאת, בשל רגישות הנושא, אני מציע להעביר אותו לדיון כוועדת החוץ והביטחון.

הו"ר ש' הלל:
תודה. רשות להצעה אחרת לחבר הכנסה רן תיכון.

רן תיכון (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מכקש כמובן להסיר את ההצעה, אבל מטעמים טקטיים, יש לי הצעה ואולי גם שאלה. כמי שעסק בעבר בהקמת מפעלים והיה אחראי במשרד התעשייה והמסחר להקמת מפעלים חודשים, הייתי רוצה לשאול, איך יכול היה לקרות שהממשלה לא ידעה ששני יזמים שונים מקימים אותו פרויקט בסיוע ממשלתי מסיבי, שהרי אני מניח ששניהם זכו למעמד של מפעל מאושר?

שר הביטחון י' רבין:
הכתובת היא לא פה.

רן תיכון (הליכוד):
אני חייב לשאול את השאלות. הרי הממשלה הקימה ודאי את המכנים בירושלים כהרחוצבים וכילשם" ככרמיאל.

אלעזר גרנות (מפ"ם):
מתי זה הוקם?

הוא, שהדבר טעון בדיקה לפני שמחליטים לסגור את המפעל ולפני שניגשים לשלב ביצוע ההחלטה.

הו"ר ש' הלל:

אני מודה מאוד לחבר הכנסה יקטור שפ"טוב. אדוני שר הביטחון, בכקשה.

שר הביטחון י' רבין:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסה, אני מבין, מבין היטב, את הדברים שהשמיע חבר הכנסה יקטור שפ"טוב בשם העובדים, בשם ירושלים, על מצוקה אמיתית, אולי גם על כוונה השקעות שהושקעו בעבר. אודה, היום, כשר הביטחון, עלי לאכול פירות של החלטות שנחקבלו בעבר בנסיבות של תקציב ביטחון אדיר, של עוד 600 מיליון דולר, של שטח, של תחרות ומתוך חפיסה שונה. עלי לעמוד היום מול מציאות של קיצוץ משמעותי בתקציב הביטחון, 400 מיליון דולר פחות והזמנות בארץ, מול בעיות הולכות וגוברות ביצוא הביטחוני, מסיכות שלא אפשרן כאן, מול צורך לצמצם משמעותית את היקף התעשיית הביטחוניות, ומאז נכנסתי לתפקידי ועד היום — מול קיצוץ ב־7,000 עובדים, ואיני סבור שהגענו למלוא היקף צמצום התעשיית הביטחוניות כך שלא נהיה עוד עובדים להן, אם בשיקולים מדיניים ואם בשיקולים של עריפות, מה נדרש למערכת הביטחון.

מקרה זה, כפי שהוצג עליידי חבר הכנסה יקטור שפ"טוב, הוא אחת הדוגמאות לכן. הפיתוח של אמצעים אלקטרו־אופטיים לצורכי צה"ל וייצורם בארץ התחילו בשנות ה־70. הוקם מפעל "אל־אופ". לקראת סוף שנות ה־70, תחילת שנות ה־80, ניתן עידוד כזה או אחר על־ידי מערכת הביטחון ל"תדיראן" ולרפא"ל לפתח קשרים נוספים בתחום הזה, וכפי שתאר חבר הכנסה יקטור שפ"טוב, בסוף שנות ה־70 הקימה "תדיראן" מפעל בתולון. ב־1983 החלו בהעברתו לירושלים, במקביל הושקע ב"לשם" ליד כרמיאל, מרכזה של רפא"ל, בפיתוח מפעל שני. כל אלה היו טובים לשנות השפע. אין אפשרות להמשיך ולקיים בנסיבות של גודל תקציב הביטחון הנוכחי ושל סיכויי הייצוא הנראים לעין.

לא אכחד, משרד הביטחון עודד את שני המפעלים, אך החלטנו שלא לסבסד עוד. מפעלים צריכים להיות רווחיים. תקציב הביטחון לא נועד לבוכח או לייצור שלא בצורה היעילה ביותר.

לכן הגיעו "תדיראן" ורפא"ל להסכם ביניהם, אם לא תתממש אפשרות, שאין ודאות עדיין שאכן תתממש, ונדע על כך רק כמאי או כיוני שנה זו; אם אכן תוכנית העבודה התקציבית היא כפי שהיא עומדת היום, נצטרך לאחר את שני המפעלים.

130 איש עובדים ב"לשם", 70 איש בירושלים. אין ככוח מערכת הביטחון, או אין בכוחן הכלכלי של שתי החברות האלה, בהתחשב בהזמנות הנראות לעין, לקיים את שני המפעלים. אני מצטער על ההשקעה. לא אני החלטתי עליה ועל הרבה השקעות אחרות. לכן, אין. מנוס אלא לאחד את שני המפעלים.

אוסף ואומר, שאם תתממשנה דאגותינו בנוגע להשפעות של אילוצים מדיניים על הייצוא הביטחוני, וודאי אם תעלינה בעיות בקשר ל"ליבא", ולו גם כספיות, תהיה המכה על התעשיית הביטחוניות קשה יותר. סגירת מפעל של 70 איש תיראה כדבר משני לחלוטין לעומת אלפי האנשים שיצטרכו להיות מפורטים.

דן תיכון (הליכוד):

באמצע שנות ה-80. הייתי רוצה באמת לדעת, כמה כסף ירד לטמיון עקב סגירת המפעל בירושלים. האומדן דאי עולה על 10 מיליון דולר. מכל מקום, הייתי מבקש מכבוד השר לשקול את האפשרות, שהמפעל המאוחד יקום בירושלים ולא ב"לשם". שכן אלה הבאים לעבוד ב"לשם" ליד כרמיאל, ודאי באים ממפרץ חיפה או מחיפה רש להם אלטרנטיבות שונות. למי שיפוטר בירושלים אין כל אלטרנטיבה, ואנחנו מחפשים תעסוקה בתחום תעשיות עתירות ידע, פרויקטים כלשהם, או כל פרויקט כתחום זה, כדי לספק תעסוקה, ולצערי מעטים באים לירושלים.

לכן אני מבקש לבדוק את האפשרות שהמפעל המאוחד יוקם בירושלים.

היו"ר ש' הלל:

תודה. אני מבין שלפנינו שלוש הצעות. אדוני השר, האם אתה רוצה להשיב על ההצעה הנוספת?

שר הביטחון י' רבין:
לא.

ה צ צ ה

כעד ההצעה להעביר את הנושא

לוועדת החוץ והביטחון — רוב

כעד ההצעה שלא לכלול את

הנושא בסדר-היום — מיעוט

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החוץ

והביטחון נתקבלה.

1. הצעת חוק השיפוט הצבאי (תיקון מס' 18), התשמ"ז — 1987 *
(קריאה ראשונה)

היו"ר ש' הלל:

אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: הצעת חוק השיפוט הצבאי (תיקון מס' 18), התשמ"ז — 1987, קריאה ראשונה. אני מתכבד להזמין את שר הביטחון להציג את החוק בפני הכנסת.

שר הביטחון י' רבין:

אדוני הוישכ"ראש, כנסת נכבדה, הנני מתכבד להביא בפניכם את הצעת חוק השיפוט הצבאי (תיקון מס' 18), התשמ"ז — 1987.

עניינה העיקרי של הצעה זו בהתאמת הוראות חוק השיפוט הצבאי הנוגעות לחקירה הנערכת עליידי המשטרה הצבאית החוקרת — מצ"ח — לאלו הנוהגות בחקירות של משטרת ישראל. במצב הקיים רשאי חשוד שנערכת נגדו חקירה על-ידי מצ"ח לקבל בכל שלב של החקירה מידע מלא על אודות העדויות שנגבו נגדו ולחקור את העדים כבר בשלב זה בחקירה נגדית. הוראות אלו, שאין להן אח ורע בד"ח הפלילי, הביאו בשנים האחרונות להפרעה ולשיבוש בחקירות המשטרה הצבאית. על כן מוצע לבטל הוראות חריגות אלו.

עניין נוסף שבו דנה ההצעה הוא כעבירה על הוצאת רכוש מרשות הצבא. בחוק הקיים מצויות ארבע עבירות שונות בהקשר זה המאובחנות אחת מרעותה על-פי ערך הרכוש הצבאי שהוצא ועל יסוד המבחן האדם הנאשם היה "מופקד" על שמירתו של הרכוש, לכל אחת מן העבירות קצוב עונש שונה. משלוש שנות מאסר ועד ל-12 שנים. מאחר שקיים קושי בהוכחות יסוד ה"מופקדות", מוצע לבטל יסוד זה ולהסתפק באבחנה של ערך הרכוש לפי סכום קבוע. יסוד ה"מופקדות" יישמש גם מסעיפי החוק שעניינם הוצאת נשק מרשות הצבא, אי-שמירתו של רכוש צבאי ושימוש בו שלא למטרות הצבא. התיקון הנ"ל יביא לאיחוד ולצמצום במספר העבירות ולטימטורה סבירה יותר בענישה.

עוד קובעת ההצעה, כי בית-דין צבאי וקצין שיפוט יהיו

מוסמכים להטיל עונש על תנאי כשל עבירה נוספת שנעברה במסגרת התנאי. זאת בדומה לסמכות המוקנית לבית-משפט אזרחי.

בחוק הקיים לא נקבע הסדר בנוגע לקנסות או לפיצויים שנפסקו מכוח החוק ולא שולמו כמורדם. מוצע לתקן את החוק באופן שיביא כחשבון את ירידת ערך הכסף על-פי ההסדר המקביל שנקבע בחוק העונשין, התשל"ז — 1977.

ההצעה מערכנת גם את אוכורי החקיקה המופיעים בחוק השיפוט הצבאי.

אני מציע שהכנסת תעביר את הצעת החוק לדיון בוועדת החוץ והביטחון.

היו"ר ש' הלל:

תודה אדוני השר. אנחנו עוברים לדיון, הדיון הוא אישי במסגרת חמש דקות לכל דובר. רשות הדיבור לחבר הכנסת אמנון לין, ואחריו — לחבר הכנסת אלעזר גרנות. אבקש שתרכזו את דבריכם כדי שגיעו למיצויים בחוץ חמש דקות.

אמנון לין (המערך):

אדוני הוישכ"ראש, כנסת נכבדה, במסגרת חמש הדקות אצטמצם בשני נושאים בלבד. אני רוצה לומר לחברי הכנסת, שאני מעריך מאוד את הניסיון שעושה משרד הביטחון להתאים את הפרוצדורה, הליכי חקירה ומעצר וסדרי הד"ח בבתי-הדין הצבאיים לאלה הנוהגים במערכת המשפטית האזרחית. המגמה הזאת היא חיובית בהחלט. ככלל אני בדעה — המיד הייתי בדעה זו — שפרט לנושאים מיוחדים, מה שטוב לכלל אזרחי מדינת ישראל, שרובם חיילים במילואים, מה שטוב למערכת המשפט האזרחית, טוב לחיילי הצבא, וככל שנמשך במגמת ההתאמה, כן ייטב. ועדת החוץ והביטחון הוציאה באחרונה כמה חוקים כמגמה לקדם את הנושא הזה של התאמה בין סדרי הד"ח בבתי-הדין הצבאיים למערכת האזרחית המשפטית בישראל כולה.

* רשומות (הצעות חוק, חוב' 1821).

אני מודיע בזה על סגירת רשימת הנאמים. כמו כן, אני מודיע שנואם שאקרא בשמו הוא לא יהיה נוכח באולם, וינו יהא כאלו הוא כבר דיבר.

אלעזר גרנות (מפ"ם):

אדוני היושבי ראש, חבר הכנסת. יש לי שתי הערות קצרות. ראשית, אני משבח את ההמרה של הסתמכות על חקיקה מתקופת המנדט בהסתמכות על חוקים שנחקקו במדינת ישראל. בהזדמנות זו אני קורא לשר הביטחון ולממשלה כולה לבטל, סוף סוף, את החוק הפגום מכלום שעדיין קיים במדינת ישראל — הוא קיים מתקופת המנדט אף-על-פי שנחקק בעיקרו כנגד היישוב היהודי — והוא חוק תקנות החירום המנדטוריות. אני חושב שהגיע הזמן, בעקבות מגמות חיוביות שהחלו להיניקט דווקא על-ידי משרד הביטחון — ואני מצייץ בחיוב את משרד הביטחון כמשרד ראשון שממיר תקנות חירום משנת 1948 בחקיקה רגילה, זהו הליך חיובי — שגם בנושא זה יהיה משרד הביטחון חלוץ. ואם אני רואה זאת כאן — מחליפים את סעיף 36 בסעיף 77 — יבוא משרד הביטחון על הברכה. צריך, ככל האפשר יותר, להיפרד מאותה חקיקה.

עניין שני שאני רוצה להעלות — אם המגמה היא איחוד הפרוצדורה המשפטית, האחדה השוואה של הפרוצדורה הצבאית לזו האזרחית. יש עניין אחד שבו אני רואה שינוי — ואני לא מדבר על החוק הזה אלא על תחום השיפוט הצבאי ככלל — והוא זכות החנינה שניתנת לרוגים צבאיים.

דן מרידור (הליכוד):

סמכות האישור על-ידי הרמטכ"ל.

אלעזר גרנות (מפ"ם):

סמכות האישור. כאן יש עניין שבוטות — אף-על-פי שאיני אומר שיש כאן עניין זוטא, לעומת הנושא המרכזי כל האחדה כאן היא זוטא — משום שהטענה שעמדה בבסיס הסירוב להאחדה ערכית במובן הזה היתה, שהחיל נמצא בתקופת שירותו הצבאי והמציאות הצבאית ככלל היא מציאות שונה מן המציאות האזרחית. אם כן, אני קורא שוב למערכת הביטחון, שעשתה צעד גדול קדימה בחקיקה הצבאית — והדבר קרה בתקופתך, אדוני שר הביטחון, אינני יודע אם התהליך החל בתקופתך, על כל פנים, הוא הסתיים בזמן כהונתך — שגם בעניין זה ייעשה החיזוק והמערכת הצבאית תסמוך יותר על הדין ועל הפרוצדורה המשפטית הרגילה שתעשה צדק עם החיילים, עם המשרתים בצבא, גם כהתחשב בתנאים המיוחדים שבהם הם משרתים. תודה רבה.

היור' ש' הלל:

תודה רבה לחבר הכנסת גרנות. רשות הדיבור לחבר הכנסת יצחק ארצי — איננו. אני מוחק את שמו מהרשימה. רשות הדיבור לחבר הכנסת מאיר וילנר, ואחריו — לחבר הכנסת דוד ליכאי: אם הוא לא יהיה — לחבר הכנסת מרדכי וירשובסקי.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשחרור):

אדוני היושבי ראש, חברי הכנסת, בהצבעה אצביע לפי הסעיפים. אולם בחמש דקות אני רוצה לגעת —

היור' ש' הלל:

חבר הכנסת מאיר וילנר, זו קריאה ראשונה.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשחרור):

בסדר, אצביע בעד העברה לוועדה. אבל ברגעים המעטים שעומדים לרשותי אני רוצה להעיר כמה הערות לגבי כתיי המשפט הצבאיים והמדיניות בשטחים הכבושים.

אבל, אני רוצה להצביע בפני הכנסת — וטוב עשה שר הביטחון שלא העלים את זה מעיני חברי הכנסת — שיש כהתאמה הזאת גם הרעה. המגמה היא חיובית, אבל בעשותנו את הצעד הזה חשוב לדעת, שיש כהתאמה הזאת גם הרעה של מצבם וחכויותיהם של חיילים, שעד כה נהגו לגביהם לפי הדין והפרוצדורה הנוהגים בכתיי הדין הצבאיים. כפי שאמר ורמז שר הביטחון, בעבר היתה אפשרות כתיי הדין הצבאיים שבכל שלבי החקירה חיילים יכלו לנהל חקירה נגדית של העדים אשר מובאים על-ידי המשטרה הצבאית החוקרת לצורך הכנת כתב האישום נגדם. לא קיימת שום פרוצדורה כזאת בכתיי המשפט האזרחיים. בכתיי המשפט האזרחי, כשלב החקירה, כשהמשטרה חוקרת, אין אפשרות שהחשוד יחקור את העדים. עוד לפני השלמת החקירה והגשת כתב האישום. לכן אין ספק שעם זאת שאנחנו מחייבים את מגמת ההתאמה שבין הפרוצדורה בכתיי הדין הצבאיים לזו הנוהגת במערכת המשפט האזרחית אנחנו צריכים לדעת שכנושא זה אנחנו מפחיתים מהזכויות שהיו לחיילים עד כה.

אומר מיד, כפי שאמרתי בפנת דברי, שאם הדבר טוב לגבי אזרחי המדינה בכלל, הוא טוב גם לגבי חיילים. הפרוצדורה שאנחנו נוהגים במערכת המשפט האזרחית היא פרוצדורה של צדק, ואנחנו מהללים ומפארים את הצדק של מערכת המשפט בישראל. לכן איננו יכולים לומר שהצדק הנוהג לגבי אזרחים הוא טוב, אבל לגבי חיילים יהיה צדק עוד יותר טוב. משום כך אני חושב שהמגמה הזאת נכונה.

בשתי הדקות שנותרו לי אומר רק הערה אחת שנוגעת לסעיף אחר בחוק, הסעיף שמתייחס לעבירות רכוש חברי הכנסת, אמרתי לא פעם אחת מעל כמת הכנסת ובוועדת החוץ והביטחון, שאנחנו עדים בחקופה האחרונה לתופעה קשה מאוד, שלא אחרונה בעבר, של זלזול ברכוש צה"ל. לא רק זאת, אלא יש תופעה חמורה שכעתים, זו התופעה של גנבות של רכוש מצה"ל; ולא רק גנבות של רכוש מצה"ל, אלא גנבות נשק ותחמושת ממחסני צה"ל.

כשאנחנו דנים בחוק שעוסק בנושא זה — ואין לי זמן להיכנס לפרטי הפרטים — אני אומר: אני מעריך מאוד את המאמצים שנעשו כעת האחרונה על-ידי הרמטכ"ל היוצא ונעשו מאמצים גדולים — כדי לבער את הנגע הזה. הועמדו לדין קצינים ונענשו אנשים שהתרשלו בחובתם לשמור על מחסני צה"ל ועל רכוש צה"ל. אבל איני רואה את המצב כמספק. לצערי, כעת האחרונה אנחנו שומעים שהמצב אינו כזה שאנו, כחברי כנסת וכחברי ועדת החוץ והביטחון, יכולים להיות רגועים.

כאשר אני זוכר בימי "ההגנה" — כאצ"ל לא הייתי — או הפלמ"ח, הרי בשבילנו היתה מחסנית של רובה דבר מקודש. אדם שאיבד מחסנית, אדם שאיבד נשק, רובה, היה צפוי לסליק משורות "ההגנה". היום אנחנו רואים תופעה של מסחר בנשק, מסחר עם גורמים פליליים, שלא לדבר על גורמים ביטחוניים. אני חרד — ואני אומר את הדברים בגלוי מעל במה זו — שהענישה במקרים אלה אינה ענישה מספיקה. חוק יש אומנם סעיפים העוסקים בכך, ולא אכנס לפרטים, אבל אני טוען שעלינו להחמיר את הענישה על גנבות ועל סחר ברכוש של צה"ל עם אלקטרים מחוץ לצה"ל, ועל אחת כמה וכמה על גנבות של נשק ותחמושת מצה"ל. תודה רבה.

היור' ש' הלל:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת אלעזר גרנות, ואחריו — לחבר הכנסת יצחק ארצי; אם הוא לא יהיה — לחבר הכנסת מאיר וילנר.

טוב יהיה, אם יתעשתו מערכת הביטחון והכנסת גם יחד, יעשו את התיקון הזה ויפסלו את המצב החוקי הקיים היום, כשלמעשה פסקידין של בתידין צבאיים טעונים אישורים, במקרים אלה ואחרים, של גופים מחוץ למערכת השיפוט הצבאי. דבר זה פוגע בכל הרעיון של שיפוט, בכל הרעיון של שפיטה בלתי תלויה שאנו רוצים בה, כעצם הרעיון שהאינסטנציה הגבוהה ביותר של אדם העובר עבירה ועומד לדין היא בית-המשפט ומערכות הערעור עליו, המערכות המשפטיות, ולא אדמיניסטרטורים בעלי שיקולים שאינם משפטיים. אני חושב שהתיקון הזה חייב להיעשות כדי להשלים את המעשים הטובים והנוכחים שבהצעת החוק המונחת לפנינו.

ככפיפות לתיקון זה, אתמוך בהעברת החוק לוועדה.

היו"ר ש' הלל:

תודה לחבר הכנסת וירושובסקי. האם חבר הכנסת שבח וייס עוד רוצה לדבר? הגעת ממש ברגע האחרון.

שבח וייס (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה לברך על סדרת היוזמות של מערכת הביטחון, של שר הביטחון, לגרום לכך שהחוק הצבאי יתונן כסגולות החוקים האזרחיים המקובלים בישראל. אני מודע לכך, שבחוק הזה יש לפחות עניין אחד שלקראת הקריאה השנייה והקריאה השלישית עוד נצטרך לברר אותו; עניין, שעל פניו יש בו כאילו הצרת אפשרויות השמירה על הזכויות של חייל בשלבים מסוימים של חקירה. מול הנקודה הזאת כולטים היחרוונת הגלומים בחוק זה, במסגרת החתירה המובהקת והחדר-שמעית לגרום לכך, שהחוק הצבאי של ישראל יהיה מן הנאורים אם לא הנאור בעולם, וייתן לכל חייל הרגשה שהוא משרת בצבא דמוקרטי, במדינה של עם שהזכויות האלה נראות לו כל כך חשובות, שלמרות המסגרת הצבאית המבוססת בדרך כלל על הייררכיה ועל משמעת ועל פיימיה קשוחה, הרי בעניינים הקשורים בהגנה על זכויות יסוד, כמו במקרה של אדם הנקלע לבעיה משפטית, תיתן ההגנה על-ידי החוק.

עליתי לכאן כדי לברך ולתמוך בחוק הזה בקיצור נמרץ. כשנצטרך להכין את החוק לקריאה שנייה ולקריאה שלישית בוועדה, נעסוק ודאי באופן מפורט בנקודה זאת או אחרת. מובן שאני אצביע כעד החוק הזה. תודה רבה.

היו"ר ש' הלל:

תודה. האם כבוד השר רוצה להשיב?

שר הביטחון י' רבין:
לא.

היו"ר ש' הלל:

חברי הכנסת, אנתנו עוברים להצבעה.

הצבעה

ההצעה להעביר את הצעת חוק השיפוט הצבאי (תיקון מס' 18), התשמ"ז — 1987, לוועדת החוק הביטחון נתקבלה.

היו"ר ש' הלל:

אני קובע, שהצעת חוק השיפוט הצבאי (תיקון מס' 18) הועברה לוועדת החוק הביטחון להכנה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

הדרישה הכללית שלנו היא לבטל את תקנות שעת-חירום מימי המנדט הבריטי, גם בניהון הישראלי, היינו אותה חוקה קולוניאלית, גם אם הדברים מתורגמים לעברית. אני רוצה להגיד, שבתי-המשפט הצבאיים אינם פרעלים בחלל ריק. אנתנו עדים למדיניות של גירושים מהארץ בניגוד לכל חוק כן לאומי, למעצרים מינהליים נמשכים, לעינויים בבתי-כלא צבאיים ולדידות כמפגניים. אני רוצה להביא רק דוגמה אחת, שבעיני היא אכזרית במיוחד.

היו"ר ש' הלל:

האם התכוונת לעניינים בבתי-סוהר צבאיים?

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כן. אני רוצה להגיד שכאשר גירשו לאחרונה אשה עם תינוק מצעה והפרידו אותה מבעלה וממשפחתה, הרי זו לא רק אכזרית מיוחדת אלא מעשה זה הופך את הזיכורים הנשמעים כאן לפעמים על איחוד משפחות, ריבורים ציניים. המקרה המצוע לא פחות הוא המקרה של לילה איכרדים עאיש. צעירה זו, שנאסרה על שום מעשה — ואני מדבר עכשיו על עניין שאינו קשור לנשוא הנדון — עונתה ככלא והפילה. היא היתה בזיריון, אבל לא רק שנעשה הפשע הזה אלא גם לא הגישו לה עזרה רפואית. לאחר שקמה סערה בדעת הקהל בעולם כולו, בעקבות מקרה זה, שחרר אותה בית-הדין הצבאי בערכות. אני רוצה להגיד, שהאכזריות שבה נוהג השלטון בגדה המערבית ובצדעה עוד תתגמל בנו. אני חרד לעתידנו אנו כאן, שר הביטחון הנוכחי אכזרי אפילו יותר מאלה שהיו מהליכוד. לא היו כל-כך הרבה מקרים של גירושים, של מעצרים מינהליים, של התעללות, של יריות באזרחים, בלרים, בנשים, כפי שיש עכשיו. בשלושת השבועות האחרונים נרצחו שלוש נשים.

התיקונים הקטנים האלה הם, כמו שאומרים, תיקונים קוסמטיים. רצייתו להעלות בהודמנות זאת את המחאה, את העם נגד מדיניות הכרזת שנהרגים הממשלה ושר הביטחון בשטחים הכבושים.

היו"ר ש' הלל:

תודה לחבר הכנסת וילנר. רשות הדיבור לחבר הכנסת מרדכי וירושובסקי. כי חבר הכנסת דוד ליבאי איננו. אני מוחק את שמו מן השימה. חברי הכנסת וירושובסקי רשומים חברי הכנסת חיים רמון, בני שליטא, מנחם פרוש, אהרון נחמיאס, אברהם שפירא ושבח וייס.

מרדכי וירושובסקי (שינר — מפלגת המרכז):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה לברך את שר הביטחון על התיקון החוקי. אני חושב שהחוק טוב ומגמתו טובה. ככל שהדינים החלים בעניין זה על חילים יהיו דומים לאלה החלים על אזרחים, יהא התהליך חיובי יותר. מפני שחוק מהדברים הספציפיים והמיוחדים שעניינם הידע הצבאי או המסגרת הצבאית, הרי חידויות האדם, זכויותיו וחובותיו הן כלליות, כן שהוא משרת בצבא ובין שהוא סתם אזרח מן היישוב. התיקון הזה הוא צעד נה, עד כמה שאני זוכר, בתהליך חיובי. יש בהחלט לברך על התהליך הזה ועל הצעת החוק הזו, ואני חושב שאין למצוא בה כל פגם שהוא.

אפשר לטעון, שמה שמפריע הוא מה שאין בהצעת החוק הזאת, הוכיר זאת בקצרה חבר הכנסת אלעזר גרנות. אני חושב, אדוני שר הביטחון, שאחרי שנים של ויכוח החליט המחוקק הישראלי בכל זאת, שאב בתידין צבאי יהיה איש מקצוע, איש משפט, ומה שלא תוקן הוא שפסקי-הדין טעונים אישור של רשות שאינה רשות משפטית. זהו פגם הפוגע בכל התהליך הזה ובקונצפציה החיובית המונחת ביסוד התהליכים שדיברתי עליהם.

הזי"ר ש' הלל:

אני לא מתכוון לממשלה. אני מתכוון לאלה שצריכים להביא את הצעות החוק, לרבות חברי הכנסת. איני יכול לעשות זאת במקומם. מדובר גם על חוק שכר מינימום, גם על נושאים אחרים. לצערי, אין מי שיציע. אל תאלצו אותי —

דן תיכון (הליכוד):

תמחוק את הנושא מסדר-היום. חוק שכר מינימום ירד.

תמיד כיום שאנחנו רחוקים בסדר-היום קורה שאני רואה את עצמי נאלץ להכריז על הפסקה של חצי שעה.

קריאה:

למה?

דן תיכון (הליכוד):

כשבוטע שעבר היה דיון שנמשך שעה וחצי, ואיש מן הממשלה לא היה נוכח.

ז. הצעת חוק לחיקון פקודת החברות (מס' 2), התשמ"ז — 1987 *

(קריאה שנייה וקריאה שלישייה)

הזי"ר ש' הלל:

חבר הכנסת ויינשטיין נכנס. אתה יכול להביא את הצעת החוק? אם כן, בבקשה.

אריאל ויינשטיין (בשם ועדת הכספים):

כן, אזוני, רק שנייה.

דירקטור מקרב הציבור בכל ועדת משנה שתהיה רשאית להפעיל סמכות מסמכיות הדירקטוריון, לא תהיה, אם כן, ועדה של הדירקטוריון. ועדת משנה, בעלת סמכויות שלא יהיה בה דירקטור מקרב הציבור.

אני מבקש להדגיש, שאסור לפי החוק שלדירקטור מקרב הציבור תהיה זיקה כלכלית לחברה או לתאגיד הקשור לה; אסור שיהיה לו קשר מהותי להנהלה העסקית של החברה או של תאגיד הקשור לה; ואדם אחד לא יוכל להיות חבר מטעם הציבור ביותר משתי חברות, כשתקופת הכהונה תהיה חמש שנים, בלי יכולת להיבחר פעם נוספת כדירקטור באותה חברה. שהרי הבעיה כיום היא, שיש דירקטורים שמתמנים אולי על-ידי גוף חיצוני, אבל הואיל והם רוצים לשמור על המניע לאורך זמן ולהיות קשורים לחברה, הם הופכים להיות בעלי זיקה, זיקת קשר, ליושבי-ראש החברה ולהחברה עצמה. ולכן בעצם העובדה שאנחנו קובעים בחוק שהדירקטור יכהן רק חמש שנים, יש יסוד להניח שמרגע שהוא נבחר הוא יהיה עצמאי יותר מאשר לפי כל סידור אחר.

החוק החדש מחייב כל חברה ציבורית למנות ועדת ביקורת מכין חברי הדירקטוריון, אסור שלחברי ועדת הביקורת, בין שהם דירקטורים מקרב הציבור, ובין שהם דירקטורים אחרים, יהיה קשר מהותי להנהלה העסקית של החברה או לתאגיד הקשור לה. לפחות אחד מחברי ועדת הביקורת חייב יהיה להיות דירקטור מקרב הציבור, ועדת הביקורת לא תקיים ישיבה בהיעדרו, אלא אם כן הדירקטור השני מקרב הציבור נוכח.

סעיף אחר בחוק מחייב דירקטור מקרב הציבור להביא ללא דיחוי לידעת היושבי-ראש כל עניין הנוגע לחברה שנתגלתה בו פגיעה לכאורה בחוק, בנהל עסקים חקין, או בטוהר המידות. יושבי-ראש הדירקטוריון יהיה חייב, במקרה כזה, לזמן ללא דיחוי ישיבה של הדירקטוריון לשם דיון בנושא וקביעת דרכי הפעולה.

החוק מאפשר לדירקטור מקרב הציבור לקבל במקרים מיוחדים ייעוץ משפטי, ייעוץ משפטי חשבונאי או ייעוץ מקצועי בתחום אחר, על חשבון החברה. הוא יהיה זכאי, בכל זמן סביר, לבדוק את ספריה של החברה ומסמכים מכל סוג שהוא. ואני מניח שאולי היה התוק הזה קיים בעבר, וחבר דירקטוריון כבנק היה מבקש לדעת את השכר של הבכירים בו, הוא היה זכאי לקבלו. לפי חוק זה יהיה חבר דירקטוריון זכאי לקבל מידע על השכר בחברה, ולא יהיה אפשר למנוע ממנו קבלת מידע בכל עניין הקשור לחברה. הוא יוכל לבדוק כל נכס השייך לחברה או המחוקק בידה ולקבל כל מידע אחר הקשור לניהולה.

אדוני היושבי-ראש, כנסת נכבדה, אני מתכבד להגיש לכנסת לקריאה שנייה ולקריאה שלישייה הצעת חיקון לפקודת החברות. הצעה זו, שנדונה בקריאה טרומית בכנסת והתקבלה פה-אחד גם בקריאה ראשונה, הרעבה ליועצות הכספים, נדונה בוועדת משנה ואחרי כן במליאה. הוועדה שמעה משלחות, שמעה ארגונים, עבדה בשיתוף עם יועצים משפטיים, וגיבשה הצעת חוק מקיפה, אשר יש בה, לדעתי, שינוי ערכים של כל מה שקורה בחברות הציבוריות.

אדוני היושבי-ראש, מדובר ב-250 חברות שניירות הערך שלהן נסחרים בבורסה. הצעת החוק מחייבת את החברות הללו למנות ככל חברה לפחות שני דירקטורים מטעם הציבור. דירקטורים אלה יהיו נאמניו של הציבור, שהשקיע בחברות מאות מיליוני שקלים מכספו. אנחנו רואים את הרשימה יום יום כעיתונות. החברות מגלגלות מאות מיליוני דולרים, מושקע בהן כסף רב של הציבור, אבל אין דירקטורים מטעם הציבור.

החוק הזה, שאתם מתבקשים לאשר אותו היום בקריאה שנייה ובקריאה שלישייה, יחייב את החברות הללו למנות דירקטורים.

כרי שהדירקטוריונים האלה יהיו פעילים, וכרי שתהיה אחריות של הדירקטוריון, יקבל כל דירקטור גמול והוצאות לפי תקנות שתיקבענה על-ידי שר האוצר, כאישור ועדת הכספים של הכנסת. אני סבור כי בנסיבות הקיימות במשק יהפכו הדירקטוריונים מ"בתי-הת"ח" ל"בתי-מרחץ טורקיים", שבהם ייעו הדירקטורים מעומם האחריות, ועל כן יש לשלם להם; אני אומר: בתי-מרחץ טורקיים, שבהם ייעו הדירקטורים מעומם האחריות.

לאחר יותר משנה של דיונים בוועדת הכספים, אושרה בוועדה הצעה הקובעת, כי הדירקטורים הללו, המוצעים על-ידי החברות, יאשרו על-ידי ועדת שלושה בראשות שופט, שיתמנה על-ידי שר המשפטים, בהתייעצות עם נשיא בית-המשפט העליון, ובהשתתפות יושבי-ראש הרשות לניירות הערך ויושבי-ראש הנהלת הבורסה. ועדה זו תבחן אם יש יגוד אינטרסים, אם הדירקטור הציבורי הוא בעל-עניין, אם הוא מועסק על-ידי החברה, ועוד קריטריונים הנקובים בחוק.

החוק החדש מחייב דירקטוריון של כל חברה לכלול

כדי לגלות זאת, ובסוף יתברר שאיש אינו יודע — כפי שקרה במקרה של ארטס יפת והכבירים, כשכל עם ישראל הופתע כשנתגלו הסכומים הללו לראשונה.

לכן, אם תאושר ההסתייגות שלי, יחויבו כל החברות הציבוריות אשר מניזייתן נסחרות בבורסה לפרסם את שכו חמשת הכבירים החל ממחר בטוקר. זה מקובל בכל מקום בעולם. תודה רבה.

היור"ר ש' הלל:

תודה. חבר הכנסת ויינשטיין, האם אתה רוצה להשיב על ההסתייגות?

אריאל ויינשטיין (בשם ועדת הכספים):
כן.

היור"ר ש' הלל:

בבקשה.

אריאל ויינשטיין (בשם ועדת הכספים):

כבוד היושב ראש, הנושא הזה עמד לנגד עיני ועדת הכספים, נציגי הממשלה הודיעו שהם מכינים הצעה מפורטת זאת. אלה העובדות שאני מבקש למסור. תודה רבה.

היור"ר ש' הלל:

תודה. חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה על חוק לחיקון פקודת החברות (מס' 2), בקריאה שנייה. לסעיפים 1 ו-2 אין הסתייגויות.

ה צ ב ע

סעיפים 1 ו-2 נתקבלו.

היור"ר ש' הלל:

אחרי סעיף 2 מציעים חברי הכנסת דן תיכון ודוד צוקר להוסיף את סעיף 3 — הוספת סעיף 123 א. שמענו את ההנמקה להצעה מחבר הכנסת דן תיכון. מי לתוספת של הסעיף — ירים את ידו.

ה צ ב ע

הצעת חברי הכנסת ד' תיכון וד' צוקר אחרי סעיף 2 נתקבלה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):
מי נמנע?

היור"ר ש' הלל:

לאחר שנחקל סעיף 3, אחרי סעיף 2, נשתנה המספור של הסעיפים הבאים, הסעיפים 3 — 5 יהיו 4 — 6. לסעיפים אלה אין הסתייגויות.

ה צ ב ע

סעיפים 4 — 6 נתקבלו.

היור"ר ש' הלל:

אני קובע שהסעיפים 4 — 6, הרשומים כאן כ-3 — 5, אכן נתקבלו.

קיבלנו את הסעיף הנוסף, שהוצע עליידי חברי הכנסת דן תיכון ודוד צוקר. כדי להסיר צל צלו של ספק, אעמיד להצבעה את סעיף 3 כפי שהוא רשום עכשיו. מי לסעיף 3 כפי שהוצע עליידי חברי הכנסת דן תיכון ודוד צוקר.

לפי בקשת הריקטור מקרב הציבור רשאי יהיה בית-המשפט לצוות על אכיפת הזכות הנתונה לו לקבלת מידע ואף להחיל אותה לגבי פרסם, מסמכים ונכסים של כל תאגיד הקשור לחברה. ואולם בית-המשפט לא יצווה כך אם יראה כי המידע המבוקש אינו קשור באופן סביר לביצוע תפקידו של המבקש זאת כדייקטור מקרב הציבור.

אדוני היושב ראש, זוהי הצעת חוק מקיפה ורחבה. אני חושב שאישורה עליידי הכנסת יהווה צעד מהותי בהגשמת רעיונות המלצות המובאים ברוח ועדת-בייסקי. מן הראוי שגם הממשלה תאיץ את החקיקה ותתרום אף היא את חלקה לריפור הפעמים שנחשפו במשכר המניות.

לזכות ולכבוד לה, לכנסת, שהיא עושה צעד חלוצי ומחוקקת במודע כל כך מוקדם חוק כזה, שיש בו תשובה לחלק מהסממנים העולים בכיור כבעיות ברוח ועדת-בייסקי.

אני מבקש, אדוני היושב ראש, להעמיד את הצעת החוק להצבעה בקריאות הסופיות.

היור"ר ש' הלל:

תודה. יש הסתייגות לחוק לחבר הכנסת דן תיכון ולחבר הכנסת דוד צוקר. רשות הדיבור להנמקת הסתייגות לחבר הכנסת דן תיכון.

דן תיכון (הליכוד):

רבותי חברי הכנסת, אני רוצה לברך את חבר הכנסת אריאל ויינשטיין על היוזמה, על המהירות ועל היעילות שליוו את עבודתו עד למועד הנכסף, שבו מגישים את החוק לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

לי יש הסתייגות חשובה אולי לא פחות מהתיקונים המוצעים בחוק זה. כולם זוכרים את פרשת ארטס יפת והמשכורות של הכבירים. הבנקים נקלעו למצוקה, הממשלה נחלצה לעזרתם, הם העלו את המשכורות שלהם ללא כל חיס ואו התייחסות לנעשה בבנקים או במוסדות שלהם. לארונט יפה, למשל, ניתנה משכורת של מיליון דולר לשנה. לממלא-מקומו, מר איינהורן, נקבעה משכורת של כ-400,000 דולר לשנה; והרשימה ארוכה.

מה עשתה ועדת הכספים? היא ביקשה לקבל מן הבנקים את רשימת המשכורות של הכבירים, אבל כל מאמצייה עלו בתהו, שכן הבנקים סירבו למסור הודעה ברורה אשר לשיעור המשכורות של הכבירים, ולא היה אפשר לדעת — ובצמם עד היום הזה קשה לדעת — מה הן המשכורות האמיתיות ששולמו לכבירים בבנקים ובמוסדות ציבור אחרים.

אהרן הראל (המערך):

למה אי-אפשר שבאן, כמדינת ישראל, ינהגו כמו בארצות-הברית, שכאשר מנהל בנק או מנהל חברה מקבל משכורת, זה מתפרסם?

דן תיכון (הליכוד):

זו ההסתייגות שלי. בהסתייגות שלי אני מציע לקבוע בחוק סעיף שבו ייאמר, שכל חברה ציבורית אשר מניזיית נסחרות בבורסה תחויב לפרסם אחת לשנה את שכו חמשת הכבירים שלה. וזאת כנספח לדוחות הכספיים שהיא מחויבת, על-פי החוק, לפרסם ולהגיש. הרשימה הזאת של שכו חמשת הכבירים תועבר לרשות לניזיונות ערך, וכל אחרי כמדינת ישראל יוכל לדעת מהו שכרו של מנכ"ל בנק לאומי ולא יהיה עוד ירכוח, ולא יהיה רשמי-שכשח, ולא יצטרפו לערוך בדיקות סמורות, ולא יצטרפו לערוך עבודות באוניברסיטאות מסוימות

חזרות כ"ג, ישיבה ש"ג
— הצעת חוק לתיקון פקודת החברות (מס' 2); הצעת חוק מס הכנסה
(תיאומים בשל אינפלציה) (הוראת שעה) (תיקון מס' 2) —

אריאל וינשטיין (הליכוד):
מאתר שהוגדר כסדר-היום, אני מבקש שההצבעה בקריאה
שלישית — — —

הי"ד ש' הלל:
אני מתנגד שההצבעה תתקיים אפילו היום, רק איני רוצה
שתבוא תקלה תחת ידינו ונקבל אותו בצורה שאינה מוסמכת.
מאתר שאין כאן לא שר ולא יושב-ראש הוועדה המבקש זאת
כשם הוועדה, איני רוצה להכשיל אתכם. אם יבוא יושב-ראש
הוועדה תוך כדי דיבורנו כאן, אין בעיה. ולא, במשך היום.
כאחד הרגעים, יקום ריבוקש ונעמיד את החוק להצבעה היום
או מחר.

מאתר שאיני רואה כרצו לא שר ולא את יושב-ראש
הוועדה, אני חוזר ומדגיש, גם אם לא אהיה היושב-ראש
ומישהו ימלא את מקומי, אם יבקש שר מטעם הממשלה או
יושב-ראש הוועדה כשמה, שנצביע עוד היום בקריאה
שלישית, נעשה כן.

בניתיים, מאחר שאיננו ערוכים להמשיך בסדר-היום, אני
מכריז על הפסקה עד שעה 18:30 כקירוב. נודע את הישיבה
בהישמע הצלצול. אנחנו יוצאים להפסקה.

(הישיבה: נפסקה בשעה 17:46 ותחודשה בשעה 18:42.)

הי"ד ד' ברמאיר:
אדוני יושב-ראש ועדת הכספים, אני מבקש ממך למסור
הודעה כיחס להצעת חוק לתיקון פקודת החברות (מס' 2).

אברהם יוסף שפירא (י"ד ועדת הכספים):
כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, חוק לתיקון פקודת
החברות (מס' 2), התשמ"ז—1987, נדון בכנסת בקריאה
ראשונה ביום י"ח בטבת התשמ"ז — — —

דן תיכון (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, האם מותר לי לשאול משהו?

הי"ד ד' ברמאיר:
תן לו לגמור לדבר.

אברהם יוסף שפירא (י"ד ועדת הכספים):
אני מביא חוק זה לקריאה שלישית.

דן תיכון (הליכוד):
תודה.

הי"ד ד' ברמאיר:
אם כן, אני מעמיד את החוק להצבעה בקריאה שלישית.

ה צ ב ע

חוק לתיקון פקודת החברות (מס' 2),
התשמ"ז—1987, נתקבל.

ח. הצעת חוק מס הכנסה (תיאומים בשל אינפלציה) (הוראת שעה) (תיקון מס' 2),
התשמ"ז—1987 *
(קריאה ראשונה)

הי"ד ד' ברמאיר:
אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: הצעת חוק מס
הכנסה (תיאומים בשל אינפלציה) (הוראת שעה) (תיקון מס' 2),
התשמ"ז—1987, קריאה ראשונה. יביא את הצעת החוק
מגן שר האוצר, בבקשה.

ה צ ב ע

סעיף 3, כפי שהוצע עליידי חבר הכנסת ד'
תיכון ד' צוקר, נתקבל.

אריאל וינשטיין (הליכוד):
מי נמנע?

הי"ד ש' הלל:

אני קובע שסעיף 3 כפי שהוצע כאן אכן נתקבל. כעקבותיו
כאו הסעיפים 4—6, שמספריהם בהצעת החוק הם 3—5.

חברי הכנסת, עכשיו יש בעיה. אין מגיעה שנצביע על
הצעת החוק בקריאה שלישית מחר, כי בתקנון נאמר שכאשר
שר מבקש או יושב-ראש הוועדה מבקש בשם הוועדה, אפשר
לקיים את ההצבעה מייד.

אליעזר שוסטק (הליכוד):

כאשר יושב-ראש הוועדה מבקש לא בשם הוועדה, אלא
בשם הממשלה.

הי"ד ש' הלל:

שר או יושב-ראש הוועדה יכולים לבקש בשם הוועדה.

אליעזר שוסטק (הליכוד):

בשם הממשלה.

הי"ד ש' הלל:

אין דבר כזה. חבר כנסת אינו יכול לבקש בשם הממשלה.
אם אתה רוצה, ניתן ספר ותחזה: "נתקבלה הסתייגות בקריאה
השנייה או הוצבע בה על גרסאות שונות לסעיף אחד, תתקיים
הקריאה השלישית כשכזע שלאחר השכזע בו הסתייגה
הקריאה השנייה, והוועדה רשאית, לפני הקריאה השלישית,
להביא בהצעת החוק את שינוי הנוסח המחויבים כעקבות
ההסתייגות או הגרסה שנתקבלה: (ב) על אף האמור בסעיף
קטן (א) רשאי נציג הממשלה, או יושב-ראש הוועדה כשמה
— — —"

אליעזר שוסטק (הליכוד):

בשמה של הממשלה.

הי"ד ש' הלל:

לא, בשמה של הוועדה. ממתי יכול יושב-ראש הוועדה
לבקש בשם הממשלה? יושב-ראש הוועדה יכול להיות גם חבר
האופוזיציה. אין להעלות על הדעת שהוא יבקש בשם
הממשלה. יושב-ראש הוועדה יכול לבקש בשם הוועדה.

אריאל וינשטיין (הליכוד):

אם כן, נביא את יושב-ראש הוועדה.

הי"ד ש' הלל:

אנא, הביאו אותו מהר.

— הצעת חוק מס הכנסה (תיאומים בשל אינפלציה) (הוראת שעה) (תיקון מס' 2) —

סגן שר האוצר ע' אמוראי:

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מחבד להביא לכנסת לקריאה ראשונה את הצעת חוק מס הכנסה (תיאומים בשל אינפלציה) (הוראת שעה) (תיקון מס' 2), התשמ"ז-1987.

החוק העיקר חוקק בשנת 1985, ומטרתו לקבוע כללים לתיאום דוחות כספיים המוגשים למס הכנסה, כשהם מנוטרלים מהשפעת האינפלציה.

החוק יישאר בתוקף עד תום שנת המס 1987.

גם בשיעור אינפלציה נמוכים יש חשיבות רבה לחוק זה, כי הוא מאפשר, מצד אחד, הגנה על ההון המושקע בעסק, ומונע, מצד שני, שחיקת בסיס המס על-ידי ניכוי מן ההכנסה של הוצאות מימון, אשר למעשה הינן חלק מקרן ההלוואות.

מוצע לבטל את ההגבלה בזמן של תוקפו של החוק, אולם מוצע לקבוע כי ככל תחילת שנה יוכל שר האוצר, באישור ועדת הכספים של הכנסת, להשעות את החוק לאותה שנה, והוא יעשה כן אם שיעורי האינפלציה הצפויים יהיו נמוכים מאוד.

בהתחשב באינפלציה הנמוכה בשנת המס 1987, מוצע לקבוע לגבי שנה זו שני תיקונים: —

דן תיכון (הליכוד):

סגן שר האוצר ע' אמוראי:

אתה רוצה לשאול מה השיעור החזוי בעיניי? באופן פרטי?

דן תיכון (הליכוד):

לא פרטי.

סגן שר האוצר ע' אמוראי:

באופן פרטי אניגד לך: פלוס-מינוס 20%.

— א. לגבי מי שמנהל ספרי חשבונות בשיטה דר-צדדית, לא תחול עליו החובה לתאם המלאי ומקדמות מלקוחות ולספקים, כקבוע בסעיפים 4 ו-5 לחוק העיקר, כפי שגם חוקק בתיקון מס' 1 לחוק, לגבי שנת 1985; ב. לגבי מי שמנהל ספרי חשבונות בשיטה דר-צדדית, יותרו לו בניכוי 30% מסך כל הוצאות המימון לרכישת נכסים, במקום 20% הקבועים בחוק, וזאת כיוון שבאינפלציה נמוכה החלק של הריבית בסך כל הוצאות המימון גבוה יחסית יותר מאשר באינפלציה בשיעורים גבוהים יותר.

הבנת זאת, חבר הכנסת דן תיכון?

דן תיכון (הליכוד):

אני מבקש לשאול אותך שאלה. אתה מבקש להעלות את הניכוי המותר מ-20% ל-30%. לגבי אילו נישומים? האם זה כולל את אלה שמנהלים חשבונות בשיטה הדר-צדדית?

סגן שר האוצר ע' אמוראי:

רק לגבי מי שמנהל ספרי חשבונות בשיטה הדר-צדדית.

דן תיכון (הליכוד):

עכשיו אני מבין, ואני מבקש, אדוני היושב-ראש, שתרום אותי לרשות הריבוי.

היז'ר ד' בן-מאיר:

אדוני סגן השר, יורשה גם לי לשאול שאלה לגבי סעיף 2. אתה אומר שזה לא יהיה בשנת המס 1985 ו-1986. מה היה שיעור האינפלציה בשנת 1985?

סגן שר האוצר ע' אמוראי:

לא, כל מה שאמרתו הוא — — —

היז'ר ד' בן-מאיר:

בהצעת החוק כתוב, שמוצע שהסעיפים האמורים לא יחולו בשנות המס 1985 ו-1986.

סגן שר האוצר ע' אמוראי:

לא. אמרתו שלגבי מי שמנהל ספרי חשבונות בשיטה דר-צדדית, לא תחול עליו החובה לתאם המלאי ומקדמות מלקוחות ולספקים, כקבוע בסעיפים 4 ו-5 בחוק העיקר. אבל זה היה קיים, כפי שהיה קיים גם תיקון מס' 1 לחוק, לגבי שנת 1985. מה שאנחנו מציעים עכשיו הוא שלגבי שנת המס 1987 לא תחול החובה הזאת, כקבוע בסעיפים 4 ו-5 בחוק העיקר.

היז'ר ד' בן-מאיר:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת דן תיכון, ואחריו — לחבר הכנסת חיים רמון.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני סגן השר, נרמה לי שהתיקון הזה הוכנס על-ידי ב-1983, בעת שחוקקנו את החוק למיסוי כתנאי אינפלציה, אותו חוק מסובך שמעטים הבינו אותו. ואני שואל את עצמי אם לא הגיע הזמן שהחוק הזה יבוטל, שהרי האינפלציה עברה מן העולם, ואותו חוק סבוכך — שאיש, כנראה, אינו מבין אותו, ניתן לפרשנויות שונות. אז ייתכן שהיתה הצדקה לקיומו של החוק הזה בעת שהאינפלציה נעה בין 100% ל-1,000%. אבל עתה, כשיעורי האינפלציה יורדים מ-20% ל-10%, אולי ל-12%, אולי ל-13% לשנה, —

סגן שר האוצר ע' אמוראי:

אם ירצה השם.

דן תיכון (הליכוד):

— אני מציע, ואולי רודש מכנס, שתבטלו את החוק הזה. הוא אינו ישים, ותכל שמנציחים אותו בספר החוקים. הוא אינו ניתן לישום, הוא גם לא ניתן לשיפטה על-ידי שופטי המס במדינת ישראל.

אבל אני רוצה לדבר לגופו של עניין.

השיעור הזה של 20% נקבע לאחר משא-ומתן של יסחורז' טוסים" בני לבין נציבות מס הכנסה ב-1982. אני לא ידעתי ש-20% הוא שיעור נכון, ולפי רעתי הגיע להם כעוד כ-50% ל-60%.

יאיר צבן (מפ"ם):

כאילו שנים?

דן תיכון (הליכוד):

ב-1982.

עליכם להחליט אם ההוצאה הזאת היא הוצאה מוכרת או אינה מוכרת. אם אתם מחליטים שההוצאה הזאת היא מוכרת אלא שאינכם יכולים לייחס את ההוצאות לעסק או לגורם אחר, הרי עליכם להחליט שגם שיעור של 20% הוא שיעור מוגזם, אבל מאחר שנמצאה פשרה של 20%, אני פונה אליך ומבקש ממך, את החוק הזה צריך להפעיל.

מה שקורה היום כפועל הוא, כשאתה בא לנציבות מס הכנסה ומנהל משא-ומתן, אומרים לך: שים את הספרים שלך בצד, אנחנו לא מכירים לא ב-10%, לא ב-20%, לא ב-30%. את ההוצאות המימון האלה, בשיטה הדר-צדדית — כל פקדי

חוכרת כ"ג, ישיבה שי"ג

— הצעת חוק מס הכנסה (תיאומים בשל אינפלציה) (הוראת שעה) (תיקון מס' 2):
החלטת הכנסת להתיר לוועדת הכספים להביא בפניה חלק מהצעת חוק יציבות המשק
(הוראות שונות) —

ההערכה המונחת ביסודו — אנטחו אכן צריכים את החוק הזה, או עלינו לעשות כמה תיקונים ספציפיים מאוד המתאמים לרמת אינפלציה החוזרה.

מה שמעורר דאגה הוא, שבתנאים כאלה בא החוק המוצע ומציע להכיר במציאות של 30% ריבית ריאלית מסך כל הוצאות המימון. אינני בא לומר שלהערכה זו אין יסוד בניסיון שצברנו בשנים האחרונות, אבל אינני מקבל את מה שאמר כאן חבר הכנסת תיכון, שבשנת 1982 צריך היה להכיר בהוצאה כשיעור של 70%. שיעורים כאלה אפשר היה לייחס לשנת 1985, כאשר הריבית הריאלית הגיעה ל-50%, 60%, 70%. 80% ר-90%. אבל לצערי הרב, גם כיום שיעור הריבית הוא עדיין גבוה מאוד, ואני מציע שבמקום לבנות מערכת שלמה בחישובי מס הכנסה, המכירה בהוצאות מימון גדולות כל כך, ננקוט צעדים ממשיים כדי להפחית את נטל הוצאות המימון על המערכת הכלכלית שלנו בכלל ועל המערכת היצרנית בפרט.

לכן אתמוך בהעברת החוק הזה לוועדה, לא כדי לקבל אותו אלא כדי שתהיה לנו הזדמנות לטפל בסעיפים הרלבנטיים של התיאומים בשל אינפלציה.

הזי"ר ד' בן-מאיר:

תודה. חבר הכנסת אברהם שפירא — איננו באולם. חבר הכנסת אהרן נחמיאס — איננו באולם. חבר הכנסת מנחם פרוש — איננו באולם. חבר הכנסת שבח וייס — איננו באולם. חבר הכנסת, אנטחו ניגשים להצבעה. מי בעד העברת הצעת החוק לוועדה? מי נגד?

ה צ כ ע

ההצעה להעביר את הצעת חוק מס הכנסה (תיאומים בשל אינפלציה) (הוראת שעה) (תיקון מס' 2), התשמ"ז-1987, לוועדת הכספים נתקבלה.

הזי"ר ד' בן-מאיר:

אנטחו אמורים לעבור לסעיף הכא, אבל אני רואה שהוא עדיין לא מוכן. אני מכרז על הפסקה נוספת כישיבת הכנסת. הישיבה תחודש בשעה 19:15.

(הישיבה נפסקה בשעה 18:57 ותחודשה בשעה 19:20.)

ט. החלטת הכנסת להתיר לוועדת הכספים להביא בפניה חלק מהצעת חוק יציבות המשק (הוראות שונות), התשמ"ז — 1987 *

לאישור בקריאה שנייה ובקריאה שלישית במסגרת חוק יציבות המשק. תודה.
הזי"ר ש' הלל:

אני מבין שהורעה זו מחייבת אישור של המליאה. מי בעד אישור ההורעה שנמסרה על-ידי חבר הכנסת דן תיכון? אני מעמיד זאת להצבעה.

ה צ כ ע

הצעת ועדת הכספים להתיר לה להביא בפניה הכנסת חלק מהצעת חוק יציבות המשק (הוראות שונות), התשמ"ז — 1987, נתקבלה.

שומה פוסל כצעד ראשון. אם אתה בא ורוצה להאריך את חוקי החוק או להגדיל את השיעור מ-20% ל-30%, חובה עליך ליישם את החוק הזה, ואתה צריך להיות אחראי בפני הכית הזה לכך שכל פקיד יזומה באורך ידאג ליישם את הסעיף הזה בעת שהוא דן בהוצאת שומות וספיות לנישומים שמנהלים את ספריהם בשיטה החד-צדדית.

נכון לעכשיו — וחבל שניצב מס הכנסה אינו נאן — אינכם מיישמים את החוק הזה מאז 1982, ואם אינכם מיישמים אותו, מוטב שהוא יעבור מן העולם. לכן אני מבקש שתצהיר כאן שאתה תדאג לכך שהחוק הזה ייושם.

יאיר צבן (מפ"ם):

אתה ביקשת לבטל אותו.

הזי"ר ד' בן-מאיר:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת חיים רמון — איננו באולם. חבר הכנסת בני שליטא — איננו באולם. רשות הדיבור לחבר הכנסת יאיר צבן, ואחריו — לחבר הכנסת אברהם שפירא.

יאיר צבן (מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, חבר הכנסת, אני תמה על ידידי הטוב חבר הכנסת דן תיכון, שהסיפא בדבריו סותר לחלוטין את הרישא. חבר הכנסת תיכון, לאחר שפתחת וטענת בתוקף רב שהחוק הזה הוא בלתי ישים, שהוא אינו ניתן לכיצוע ואתה דורש לבטל אותו, אתה תובע מסגן שר האוצר שיתייצב מעל הדוכן הזה ויבטיח לך שהוא ייושם ככתבו וכלשונו.

דן תיכון (הליכוד):

לא אמרתי כך.

יאיר צבן (מפ"ם):

זהו המשמעות, כי אתה נאחו בסעיף מס' 2 שבו מופיע התיקון של 30%, ואני רוצה הצלומר שהתיקון הזה הוא גלגול נוסף של החוק הרך בתיאומים בשל אינפלציה, וכפי שידוע היים לכולנו החוק הזה, כגלגוליו השונים של חוק מס הכנסה, טמן בחובו הטבות מפליגות לחלק גדול מעשירי הארץ והוא.

אני חושב שוועדת הכספים תיאלץ לבחון היטב אם כתנאי התחזית "הפרטית" שאותה מסר כאן סגן שר האוצר — והיא מחוזקת גם על-ידי בסיס התקציב לשנת 1987, אכן זוהי

הזי"ר ש' הלל:

אני מתכוון לחדש את ישיבת המליאה. רשות הדיבור לחבר הכנסת דן תיכון למסור הודעה בשם ועדת הכספים.

דן תיכון (בשם ועדת הכספים):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, יש כפי בשורה חלקית: החלטה לפי סעיף 121. על-פי הצעת ועדת הכספים מחליטה הכנסת להרשות לוועדת הכספים לדון ולהביא בפניה את חוק יציבות המשק (הוראות שונות), התשמ"ז — 1987, שכלולים בו כל חלקיו, לבד מפרק ד' והתוספות הקשורות אליו.

המשמעות היא שאגרת החינוך המפורסמת לא תבוא

1. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ש' הלל: הודעה לסגנית מזכיר הכנסת.

(אכיפת ניהול חשבונות) (תיקון). וכן חוק לעידוד השקעות הון (תיקון מס' 30).

כן הונחו מסקנות ועדת החינוך והתרבות בנושא: קיצור בתקציב תזמורת רשות השידור. תודה.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות יושב-ראש הכנסת, הנני מתכבדת להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת: לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. מטעם ועדת הכספים, חוק עסקאות גופים ציבוריים

היו"ר ש' הלל:

תודה לסגנית מזכיר הכנסת.

* יא. הצעת חוק שכר מינימום, התשמ"ז — 1987

(קריאה שנייה ולקריאה שלישית)

היו"ר ש' הלל:

חברי הכנסת, כשעה טובה ומוצלחת אנו עובדים לרן בחוק שכר מינימום, התשמ"ז — 1987. רשות הדיבור ליושב-ראש ועדת העבודה והרווחה להציג בפנינו את הצעת החוק בקריאה שנייה ובקריאה שלישית.

אני רוצה להקדים ולברך את יושב-ראש הוועדה ואת חברי הוועדה על העבודה המאומצת שעשו כדי שהחוק הזה יונח בפנינו.

עם קבלת החוק בקריאה שלישית נוכל לברך על המוגמר.

חברי הכנסת, אנא שימו לב, בהצעת החוק שלפניכם מודפס פעמיים עמוד 3. במקום עמוד מס' 3 השני יבוא עמוד מס' 4 המחולק לכם.

יושב-ראש ועדת העבודה והרווחה, חברת הכנסת נמיר, בבקשה.

אודה נמיר (יו"ר ועדת העבודה והרווחה):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני לא רוצה להביע במלים, יקשה עלי לעשות זאת, מה שעבר על חברי ועדת העבודה והרווחה, ויורשה לי לומר, במיוחד עלי, כמה הלך היום. ממדי המסחר שבהם עסקתי תוך הפעלת לחצים מלחצים שונים, לא היו כולם יפים, והייתי אומרת אפילו שלא כולם היו מתאימים — ואני אומרת זאת כחברה ותיקה בבית הזה — לנהגים ולנהלים של הבית שלנו.

אדוני היושב-ראש, אני לא זוכרת, ודאי לא בנושאי חברה ועבודה, נושא שהזעיק את הממשלה והקפיץ אותה כמו הבאתו לחקיקה של חוק שכר מינימום.

לאחר הלידה הקשה והנוראה הזאת אני מתכבדת. אדוני היושב-ראש, להגיש לכנסת, לקריאה שנייה ולקריאה שלישית את חוק שכר מינימום, התשמ"ז — 1987.

חברי הכנסת, ההצעה הראשונה לחוק שכר מינימום הועלתה לפני 20 שנה. מאז לא ירד הנושא מעל סדר-יומה של הכנסת.

ייחודה של החברה הישראלית היה, מראשיתה, הכטחת קיום הוגן לכול. היא חרתה על גולה, לאחר מאבקים קשים, את הכטחת זכותו של האדם העובד להתפרנס מעבודתו ולחיות ממנה בכבוד, כאדם עובד וגאה ולא כנתמך סעד.

מאז החלו השחיקות הגדולות כשכר, בעיקר בשכרם של העובדים בעלי ההכנסות הנמוכות, התברר שהסכמי עבודה בלבד אינם מסוגלים להבטיח את ערך שכרו של האדם העובד

* "דבר הכנסת", חוב' כ"א, עמ' 2168; נספחות.

מפני שחיקה, שחיקה שהביאה לכדי התרשושות והזדקקות להשלמת הכנסה, שהפכה עובדים רבים לנתמכי המוסד לביטוח לאומי — על-פי הגדרת אוכלוסיות שהכנסתן מתחת לקו העוני. במרוצת הזמן הלך וגדל מספרם של התומכים בצורך לעגן בחוק את זכותם של העובדים לשכר מינימום. ההסתדרות, שגרסה כמשך שנים רבות שאין לערב את המחוקק כמערכת היחסים בין עובדים לבין מעסיקים, בהיותה סבורה, ובצדק, שיחסי עבודה ותנאי עבודה ושכר צריכים להיקבע במשא-ומתן חופשי בין הצדדים, גם היא הגיעה להכרה, שהדרך היחידה להגן על העובד החלש היא באמצעות חקיקה.

חברי הכנסת, חשוב להזכיר בהקשר זה, כי חוק שכר מינימום אינו החוק הראשון שבא להסדיר עניינים של יחסי עבודה. למעלה מ-20 חוקים הכלולים בספר החוקים הישראלי מסדירים נושאים שביחסי עבודה, ביניהם: חוק שעות עבודה ומנוחה, חוק דמי מחלה, חוק חופשה שנתית, חוק הגנת השכר, חוק הזדמנות שווה בתעסוקה — שהוא חלקי, וחלקי ביותר — חוק גיל פרישה שווה לעובדת ולעובד.

חברי הכנסת, על אף אירצונה הבלוט של ועדת העבודה והרווחה להתערב ביחסי עבודה, ובמיוחד בנושא זה רגיש כמו שכר לעובדים — היא הגיעה למסקנה חד-משמעית, שאין מנוס מחוק שכר מינימום, אם אומנם חפצים אנו באמת ובתמים לעודד אנשים לעבוד ולהרוויח את לחמם בכבוד מיגיע כפיהם, לולא יחמתה המלוכדת כאיש אחד של ועדת העבודה והרווחה, לא היה בא חוק זה לאוויר העולם.

רבותי חברי הכנסת, הצעת החוק המוגשת לכם לקריאה שנייה ולקריאה שלישית היא שילוב של שתי הצעות חוק נפרדות שהוגשו בנדון ועברו קריאה ראשונה. האחת — חמש הצעות חוק של חברי כנסת שעבוד קריאה מוקדמת ושולבו לאחד מכן להצעה אחת שעברה קריאה ראשונה; והצעת חוק מטעם הממשלה שהועברה אף היא לוועדה לאחר שעברה קריאה ראשונה. הצעת החוק שלפניכם מבוססת בעיקרה על העקרונות של הצעת החוק של חברי הכנסת, ומשולבים בה סעיפים מספר מהצעת החוק של הממשלה.

על שלושה עקרונות עיקריים נשען החוק: הראשון — קביעת שכר המינימום על אחוז מסוים מן השכר הממוצע.

בעניין זה היו עיקר חילוקי הדעות בין הצעת הממשלה לבין זו של חברי הוועדה. הממשלה הציעה מלכתחילה לקבוע בחוק ששכר המינימום ייקבע בהסכם בין הצדדים. חברי הוועדה עמדו בתוקף על כך שהחוק יקבע במפורש את רצפתו של שכר המינימום. היו הצעות שונות — בין 45% ל-60%

ההצעה המקורית של הממשלה היתה לעדכן שוטר על-פי תוספות היוקר שישולמו במשך השנה, לקבוע אחת לשנה על-ידי ועדה מיוחדת את מידת שחיקת השכר במשך השנה ולעדכן אותו. בין היתר, בהתחשב ביכולת המשק — ואילו הוועדה דרשה לקבוע בחוק שיטת עדכון אוטומטית, שתעדכן את שכר המינימום במשך השנה בהתאם להתייקרויות ומדי תקופה מסוימת תחזיר אותו לאחוז מהשכר הממוצע כפי שנקבע בחוק. זאת כדי למנוע שחיקתו לאורך זמן.

ההצעה כפי שהיא מוגשת לפניכם עתה אומרת, ששכר המינימום יעדכן במשך השנה בשיעור תוספות היוקר והתוספות האחרות ששולמו לכלל העובדים במשק. כ"ו באפריל ייערך חישוב עליית המדר במשך כל השנה, ושכר המינימום יעדכן לפי מלוא עליית המדר במהלך השנה. כ"ו באפריל של שנה שבה חל מועד חידוש ההסכמים הקיבוציים — וכיום זה אחת לשנתיים — יועמד שוב שכר המינימום על לא פחות מ-45% מהשכר הממוצע.

חברי הכנסת, בנושא זה של עדכון שכר המינימום נחלצו חילוקי דעות בסיסיים בין הממשלה ובין הוועדה. מאחר שמועד חידוש הסכמי השכר הקיבוציים יחול בעוד שנה, כ"ו באפריל 1988, מבקשת הממשלה שהעדכון הבא של שכר המינימום על בסיס 45% מהשכר הממוצע יחול רק במועד חידוש הבא של ההסכמים הקיבוציים. קרי: בעוד שלוש שנים, כ"ו באפריל 1990. הוועדה לא הסכימה בשום תנאי לדחייה זו, וקבעה שהעדכון הבא של האחוז יהיה במועד החידוש הקרוב של הסכמי השכר. קרי: כ"ו באפריל 1988, ואחר כך — כל אימת שיחודשו ההסכמים הקיבוציים.

העיקרון השלישי: רכיבי השכר שייכללו בשכר המינימום. הוועדה החליטה ששכר המינימום יהיה מורכב מרכיבי השכר האלה בלבד: שכר יסוד או שכר משולב, תוספת זיקר, תוספת קבוצה המשתלמת לעובד. לא יובאו בחשבון תוספת משפחה, תוספת ותק, תוספת בשל עבודה במשמרות, פרמיה מרודה, משכורת י"ג, מענקים על בסיס שנתי והחזר הצאות כלכלה, אש"ל, נסיעות וכדומה.

הוויכוח העיקרי בנקודה זאת היה כשאלת הפרמיה המרודה: האם לכלול או לא לכלול בשכר המינימום פרמיה מרודה עד 30%. כפי שנעשה היום בהסכמי השכר הקיימים. גם כאן הלכה הוועדה בדרך של פשרה מתוך ניסיון לבוא לקראת הממשלה והמעסיקים. עניין הכללת הפרמיה בשכר המינימום הונח למשא-ומתן ולהסכם בין ההסתדרות לבין המעסיקים.

הסכמו לרבר הנגד את אופיה ורוחה של החקיקה שלנו. הוועדה הגבילה את הצדדים בזמן להשגת ההסכם — עד 1 באוקטובר 1987. עד אז יישאר ההסכם הקיים בתוקף, והיינו פרמיה עד 30% תיכלל בשכר המינימום, אולם אם לא יושג הסכם בנדרן עד 1 באוקטובר 1987, תוצא הפרמיה המרודה מחישוב שכר המינימום אחרי מועד זה ותשולם מעבר לו. הוראה זו תחול כל זמן שלא ייקבע אחרת בהסכם בין הצדדים.

רבותי חברי הכנסת, עשר דקות לפני שחודשה הישיבה לאחרונה נקראתי אל שר האוצר. השתתף בפגישה וישבראש הנהלת הקואליציה — יסולח לי שאני מגלה הכול —

דן תיכון (הליכוד):
ומתר לך.

אורה נמדי (המערך):

— אבל העניין של חוק שכר מינימום אינו ענייני

מהשכר הממוצע. הצעת חברי הכנסת, כפי שעברה בקריאה ראשונה, קבעה שיעור של 50% מהשכר הממוצע. בשלב שני הציעה הממשלה ששכר המינימום התחילי יהיה נקוב שקלים ולא באחוז מטרים מהשכר הממוצע. הוועדה דחתה גם הצעה זו.

ההצעה, כפי שהיא מתנחת לפניכם לאישור בקריאה שנייה וקריאה שלישית, קובעת ששכר המינימום יהיה בשיעור של 45% מהשכר הממוצע במשק, כפי שיהיה כ"ו באפריל 1987.

עם זאת, קבעה הוועדה הוראת מעבר, כפי שיפורט להלן. הממשלה הציעה לקבוע כהוראת מעבר שהסכום המהווה 45% מהשכר הממוצע ל"ו באפריל 1987, שהוא 551 שקל, יחפרט על פני שלושה חשולים — זו כבר היתה הצעה שנייה אחרי משא-ומתן נורא בבוקר; כ"ו באפריל 1987 ייקבע שכר מינימום של 500 שקל; כעבור ארבעה חודשים — 525 שקל, וכעבור ארבעה חודשים נוספים, כ"ו בדצמבר 1987 — 551 שקל.

בניסיון ללכת לקראת האוצר והמעסיקים הסכימה הוועדה לפריסה של שני תשלומים בלבד על פני שישה חודשים וקבעה את הוראת המעבר, שלפיה יהיה שכר המינימום כ"ו באפריל 1987 525 שקל, וכ"ו באוקטובר 1987 יועמד על מלוא הסכום של 551 שקל, שהם 45% מהשכר הממוצע ל"ו באפריל 1987.

רבותי חברי הכנסת, אמרתי בפתח דברי מה היו הלחצים ומה היו סוגים וטיבים של הלחצים שהופעלו היום גם על הוועדה, ודרשה לי לומר שוב — במידות עלי. לא זכורים לי בכל שנתי בכנסת, גם לא כוויכוח הקשה שהיה לנו על חוק ביטוח סיעוד, לחצים אימנטיים כאלה, שמאחוריהם עמד ללא ספק ציבור המעסיקים. מה שהוכח לי בוויכוח על שכר מינימום הוא, שעוצמתם והשפעתם של המעסיקים על כל זרועות הממשלה, מכל המפלגות, חזקות יותר מהשפעתם ומלחצם של ההסתדרות ושל חברי הכנסת, הלווחמים מלחמה כה קשה להעביר את החוק הזה. לפחות על-פי עקרונותיו ועיקריו. הדבר הממוד ביותר שהכנסת הציבור בארץ חייבים לתת את הדעת עליו הוא, כיצד הפכו במדינה זאת בעלי המאה לבעלי הדעה.

על מה מדובר? אנחנו לחמנו על 50%, ומה הם 50%? 50% הם 613 שקל לחודש. רבותי חברי הכנסת, יקום מי שחושב, שב-613 שקל לחודש ברוטו יכול אדם עובד, בעל משפחה, להתקיים בכבוד ובצניעות במדינת ישראל. אני רוצה שחברי הכית ידעו, שהמעסיקים הסכימו להעלות שכר המינימום בשל הפחד, שאכן עומדים לחוקק תוק, והחל מ"ו באפריל יהיה שכר המינימום שישולם לעובדים 474.30 שקל. היינו הפרש של 76.87 שקל לגבי מקבלי שכר המינימום הנמוך כ"ו באפריל. זה כל הפרש שרוצים לפרוס.

זאת וגם זאת: על-פי החלטת ההסתדרות — ויש לשבח אותה על כך — ישתכרו עובדי ההסתדרות ועובדי המשק ההסתדרותי החל מה"ו באפריל 527 שקל. כל הפער שמדובר בו לגבי התוספת הוא 24 שקל. בשירות הציבורי, הממשלה, המוסדות ישלמו כ"ו באפריל 498 שקל — הברזל המתבטא בתוספת של 53 שקל על מה שזוהו החוק כ-45%. חברי הכנסת, לא התביישו לנהל אותו משא-ומתן מביש על כך שפרוטו זאת תחילה על שנה וחצי, ואחר-כך ביקשו שמונה חודשים, ואנחנו מתוך חשש שהחוק לא יתקבל הצענו לעשות זאת בשני חשולים — גם כן אחת מהבושות.

לעיקרון השני: עדכון שוטר של השכר הממוצע. גם כאן היו חילוקי דעות בין הצעת הממשלה ובין הצעת חברי הכנסת.

התועדה, כבאם לחוקק את חוק שכר מינימום — היה בנושא גרירת השכר. דהיינו: השפעת העלאה שכר המינימום על יתר בעלי הרווחה החושש מפני גל של תביעות להעלאה שכר בכל המתן, ובקצבת זאת השפעתה על השכר הממוצע ועל ההתייקרויות והאינפלציה במשק.

לאחר שהתועדה שמעה את כל הנוגעים בדבר — שר האוצר, שר העבודה הרווחה, מנכ"ל ההסתדרות, נשיא התאחדות התעשיינים, מנכ"ל המוסד לביטוח לאומי, נציג בנק ישראל, נציג הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, בעלי מפעלים, מזכיר מועצות פועלים ועוד עוברים — היא הגיעה למסקנה כי תהיה אכן מידה מסוימת של גרירת שכר, שלגבי שיעורה קיימים חילוקי-דעות בין אנשי המקצוע. אף-על-פי-כן סבורה התועדה, כי ראגתה הראשונה של החברה צריכה להיות להסרת חרפת רעב מציבור גדול, של קרוב ל-100,000 עובדים במשדה מלאה, המשתכרים החל מחדש זה, לפי ההסכמים הקיימים, 474.30 ש"ח לחדש; והזכרתי זאת קודם כדברי.

התועדה סבורה כי ניתן לבלום את חלק הארי של הגרירה על-ידי פעולה משותפת והסכמים בין המעסיקים לבין ההסתדרות. התועדה מצדה הכביסה בזרוע שני סעיפים הנגעים לעניין זה, ואלה הם: האחד, הגרלת שכר המינימום לפי התוק לא חשמש צילה לתביעה להעלאה שכר עבודה של עובד או להפרשיות כלשהי; השני, שיעור הגידול כשכר המינימום כתוצאה מן התוק הזה — כלומר, ההפרש בין שכר המינימום כפי שהוא היס לבין שכר המינימום כפי שיהיה בעקבות התוק המוצע — לא יובא בחשבון בחישוב שכרם של מקבלי השכר הצמוד לשכר הממוצע במשק, כגון: חברי הכנסת, שרים, שופטים וכל הקשורים לקבוצה הזאת.

התועדה רחמה הצעה של הממשלה לעקר את ההפרש הזה מגמלאותיהם של גמלאי הביטוח הלאומי, המבוססות אף הן על השכר הממוצע במשק.

אעמוד, מאוד כקצה, על כמה עיקרים נוספים:

החוק יחול על עובדים רק מגיל 18 ומעלה. לגבי בני נוער עד גיל 18, ניתנה סמכות לשר העבודה והרווחה, באישור ועדת העבודה והרווחה, לקבוע הוראות מיוחדות בתקנות.

תחולת החוק לגבי עובדים מוגבלים, העובדים במפעלים מוגנים, כגון "המשקם", שאוצר המדינה משתתף בתקציבם — הם מקבלים שכר איום ונדא — תיקבע אף היא בתקנות שיקבע שר העבודה והרווחה באישור ועדת העבודה והרווחה.

התועדה החליטה שתביעה לכית-הדין לעבודה לתשלום שכר מינימום יוכל להגיש לא רק העובד עצמו. כפי שנהוג היס, אלא גם ארגון העובדים. זאת משום שכיום נמנעים עובדים רבים מהתמודדות עם המעסיק ומגושת תביעה משפטית נגדו. מחשש שמא יאבדו את עבודתם.

מעביד שלא שילם לעובד שכר מינימום יאשם בעבירה פלילית ויהיה צפוי לקנס בגין כל עובד שלא שולם לו שכר המינימום.

כית-הדין לעבודה יהיה רשאי לחייב מעביד שהלין שכר מינימום, לשלם לעובד פיצויים מוגדלים, נוסף על הפיצוי הרגיל על הלנת שכר.

אותי היזשכיראש, רבותי חברי הכנסת, יום קבלת חוק שכר מינימום, גם החוק המקוצץ והפגוע — ואני מקווה מאוד שהוא יתקבל — הוא ללא ספק יום גדול לוועדת העבודה והרווחה כולה. אני מרשה לעצמי לומר את רוב הדברים,

הפרטי. כאנשי ציבור רגילים אנו פעמים רבות להתבדויות, אך את ההתבדות הזאת נרכל אולי לחלק בין חלק מאתנו. שר האוצר, בלחצם האדיר של המעסיקים, לא עמד על שום עיקרון שלדעתו מפריע למשק. הוא חשב שפתיחות הסכמי העבודה וערוךן שכו המינימום לשכר הממוצע בעוד שנה הם אסון למשק. על כך, חברי, הוא לא נאבק. הוא נאבק על מה שכאב לתעשיינים. המהלכים היס אימה על ראש הממשלה, על ממלא מקומו, על שר האוצר ועל כל הממשלה. הוא נאבק לא על מה שהוא מאמין בו, אלא על מה שהם רוצים.

עניי המדינה, יום סרט" וערוך להם. ואז הוא אמר לי — בתיווכו של יזשכיראש הקואליציה, שאישית סייע לי מאוד להגיע היס גם לחוק הפגוע והפגוע הזה — הוא אמר לי: כנרשא הפרמיה הייתי מבקש. אם אפשר, שלא להעמיד את התנאי. את השוט, שאם בעוד שישה חודשים לא יגיעו לידי הסכם, אז יש השוט של החוק. הרי בשביל זה חוקקנו חוק. אם אפשר להגיע להסכמים, כשביל מה צורך חוק? אמרתי לו: אדוני, אני מוכנה לנסות זאת. עכשיו אני מנסה להשפיע על חברי — בתנאי אחד.

רבותי חברי הכנסת, שר האוצר הסתייג כמעט מכל סעיפי החוק. אמרתי לו שאני רוצה בקיומו של חוק שכר מינימום — ואני מאמינה שאני מדברת לפחות בשמם של חלק גדול מחברי התועדה. אני יודעת שכדי להגיע לחקיקה הזאת נצטרך להגיע לפשרה גדולה.

אני חרשבת שבתוק הזה הצלחנו לשלב כמה עקרונות מאוד חשובים. אני מודה שהיתה סבבה, אף-על-פי שאנני כטוחה שזה היה קורה לאור הסתייגויותי — יכול היה לקרות שהיסם לא היה מתקבל חוק שכר מינימום. אמרתי לו שאני מוכנה להציע לחברי שאנחנו נוותר בעניין השוט של שישה חודשים על שכר המינימום, כראש ובראשונה לנשים. לעובדות כענפי הטקסטיל הממוך. שלא יקום כאן מישורו ראמר כאומך לב שגם אחרי קבלת החוק הוא יוכל להביס להן בעיניים. 15 כענפי הטקסטיל הממוך. 20 שנים הן עובדות מאתורי המכונית ומשכריותה 360 — 380 שקל נטו בחודש. יש לא מעט מעסיקים המתעשרים ומתהוללים על גבם של העובדות האלה, ראנחנו מתורשים.

אבל כאשר ראיתי שהחוק עומד בסכנה — ואני יודעת שכל מה שרוצים אלה שאינם מעוניינים בקבלת החוק הוא לדחות אותו, כדי שלא יובא להצבעה לפני יציאת הכנסת לפגרה — אמרתי: אני מוכנה להציע לחברי לחתור על השוט הזה, שהוא בעיני עקרונות חשוב מאוד, בתנאי שאתה, אדוני שר האוצר, תוותר על כל הסתייגויותיך לחוק. אני מודה שבשלב זה של הערב לא הייתי מוכנה להגיע לפשרה אחרת.

אני קובעת כאן ששר האוצר התחייב בפני ובפני חבר הכנסת אדיר, יזשכיראש הקואליציה, שהוא מסיר את כל הסתייגויותי אם החוק מתקבל. ככאוב לב גדול אני מציעה לחברי הכנסת לקבל את הפשרה: הנוספת הוטאבת הזאת.

היזיר ש' הלל:

פרט להסתייגות לסעיף 3? זה מה שהסכרתי?

אורה נמיד (המעוץ):

זאת ההסתייגות, לא קראתי אותה. אני הסכרתי את ההסתייגות ששייכת לסעיף 3 בהסתייגויות הממשלה. זה קשור. אורני היזשכיראש, גם להסתייגות האוצר בסעיף 21. שתיהן הן אותה הסתייגות.

רבותי חברי הכנסת, החשש העיקרי של כולם — הן של הממשלה, הן של המעסיקים, הן של ההסתדרות והן של חברי

תוכרת כ"ג, ישיבה שי"ג
— הצעת חוק שכר מינימום —

היושבראש לאפשר למסתייגים לנמק את הסתייגויותיהם ולהעמיד את החוק להצבעה בקריאה שנייה ובקריאה שלישית.

היורד ש' הלל:

תודה ליושבת-ראש ועדת העבודה והרווחה על חוק זה, המעורר תקוות רבות.

אנחנו עובדים להסתייגויות. רשות הדיבור לראשון המסתייגים, חבר הכנסת רן כהן.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושבראש, חברות וחברי הכנסת, אני לא יודע אם נהוג לומר זאת במצבים אלה, ואני גם לא רוצה לעשות נחת גדולה מדי לידיכיים של החוק הזה, אבל אני מודה על האמת, שאני עולה לכאן בהרגשה של אושר. אני סבור בהחלט, שכאשר אדם יכול לגרום בעליל לכך שציבור שלם יזכה להטבות שכר המגיעות לו וכעצם נגולו ממנו עד היום, והדבר יכול להיות מעוגן בחוק שהממשלה עשתה הכול כדי למנוע אותו, אני יכול להרגיש מאושר שיש לי חלק בכך.

אני חב שני חובות של כבוד. מלכד אלה שמנתה חברת הכנסת אורה נמיר, אני אישית חב חוב ראשון לכל אחד ואחד מ-62 חברי הכנסת שהחלו לפני יותר משנה וחצי לגלגל את החוק הזה במליאת הכנסת ובלעדיהם לא היה החוק הזה — אף כי הוא פגוע וקטוע. אף כי הוא שרוט ומרוט ואעמד על הדברים, הוא בכל זאת עדיף מן המצב המביש הנוכחי — עולה לכאן לאישור בקריאה שנייה ושלישית.

חוב שני אני חב לידידי, חבר הכנסת לשעבר בועז מואב, שב-1976 העלה הצעת חוק שכר מינימום דומה, ושר העבודה ראו משה ברעם וזל הורד אותה בטענה, ששלטון העבודה והשלטון בהסתדרות ידאגו שלא יודקרו לחוק כרי ששכר המינימום יהיה מכובד. עובדה היא, שכולנו הגענו היום להכרה שללא החוק לא יהיה שכר מינימום הוגן אלא יהיה שכר נמוך משכר רב.

אדוני היושבראש, אני חייב לומר, ולא במעט אכזבה, שאני כועס ובו לטורד שהפעיל האוצר והפעילו המעסיקים נגד החוק הזה. עוד היום שמענו וקראנו על מעסיקים המאיימים, שאם יעבדו החוק, הם יעבירו את עסקיהם לפורטוריקו. למה? למה שלא תעבירו אותם לכנגלה'יש? למה שלא תעבירו אותם לטייוון? למה שלא תעבירו אותם למקומות שבהם אין עובדים, אך יש עבדים? מה קרה?

רבותי חברי הכנסת, בעקבות החוק הזה יקבל העובד ממחרתים 2.5 שקלים לשעת עבודה במדינת ישראל. סכום זה גדול מדי למעסיקים. הוא ימוטט את המשק. הוא יגרום לאסון. לא שמעתי אותם מתקוממים על הפרומה, ההולכת להיטיב עם כל אחד מהם ב-650 שקל נטו לחודש תוספת, מינימום, אם הוא שכיר; אם הוא מעביד, יגאו רווחי כאלפים ותשרות אלפים — אך מזה לא יחמוטט המשק. אם יקבלו, חלילה, רוב העובדים המקבלים היום שכר מינימום, נשים, אנשי עיריות פיתוח, עובדים תושבי כפרים, נערים, 2.5 שקלים לשעת עבודה — יתמוטט המשק. איראו ליכז הציניגים הגדולים לטייוון, או יבנו את פורטוריקו. בזה מאיימים ומצליחים. לצערי מצליחים.

אני רוצה לומר לכם, שאני מיראש מעמדתם זו של המעסיקים, בעיקר מסיבה פשוטה: אילו הם היו מעסיקים ותעשיינים מכובדים היו נאים בטענות של כבוד — הייתי רוחש אליהם כבוד. האם שמתם לב, חברי הכנסת, כמה מאמץ

למרות ההסתייגויות שתהיינה לחברי הוועדה, כשם חברי הוועדה שעשו לילות כימים כמשך שבועה חודשים בהכנת החוק.

דב בן-מאיר (המערך):

הם עשו לילות כימים.

אורה נמיר (המערך):

אם זו השגיאה היחידה שאני עושה היום אחר — — —

חוק שכר מינימום הוא גולת הכותרת בחקיקה הסוציאלית ובהחזרת כבודם העצמי וגאווה של רכבות אנשים עובדים בישראל.

אבקש, אדוני היושבראש, להעלות על נס את תמיכתה החד-משמעית של ההסתדרות, שלולי יוזמתה, הסכמתה וסיעדה לא היה אפשר לחוקק את חוק שכר המינימום, ובמיוחד את מזכ"ל ההסתדרות, חבר הכנסת ישראל קיסר, על סיועו האישי הרב.

לשר האוצר, רבותי, קשה לי, ואתם תבינו אותי, לשלוח תודה, מה שהייתי יכולה לומר הוא, שהוא לא הפרע יותר. קשה לי גם לחזות מה זה יותר.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אורה נמיר (יורד ועדת העבודה והרווחה):
לכן אמרתי בכל זאת, התודה היא על כך שהוא באיזה מקום אולי נעצר.

ליושבראש הנהלת הקואליציה, חבר הכנסת רפי אדרי, על סיועו הרב במיוחד בשלבי החקיקה האחרונים.

לפרופסור רות בן-ישראל, יועצת הוועדה לחקיקת עבודה, שהייתה המנסחת הראשונה של הצעת החוק כפי שהגשתי וכפי שהשתמש בה במסידתי אותה חבר הכנסת רן כהן כשהחתמנו את 62 חברי הכנסת, על שליוחה אותנו בכל הדיונים היתה המפרשת המלווה הנאמנה המייצעת.

למשה בוטון, היועץ המשפטי של הוועדה, שלמסירותו ולנאמנותו אין משל דוגמה בכל עבודתי בכנסת.

לאסתר, מזכירת הוועדה, על המסירות, על הכנות, על ההתמדה, לאילנה, הפקידה שלנו.

לאנשי משרד המשפטים, לשלמה גוברמן וליצחק אליאסוף, ליצחק ברק, היועץ המשפטי של משרד העבודה, לנחמן אורי, הממונה על יחסי העבודה, לנציגי המוסד לביטוח לאומי, לאהוד מראז ושרה שדיאור, נציגי האוצר, הראויים לצל"ש מהאוצר על קנאות ייצוגם אותו, לפעמים יותר מדי, אך לא מאתנו, אף-על-פי שיחסי העבודה האישיים בינינו היו ברוב המקרים יפים וטובים.

אדוני היושבראש, שוב אחרונים אחרונים חביבים, חברי ועדת העבודה והרווחה, שזכותם בחקיקת החוק ובהבאתו הלום היא וכות שלא יהיה אפשר שלא להעניקה להם, על המלוכרות שלהם, על הנחישות שלהם. אדוני היושבראש, בכל שנותי בכנסת, אני זוכרת ועדה שלא היה הכול בין חבריה, בין אופוזיציה לבין קואליציה; מסירותם לנושאים שעליהם אנטנו נאנקים ועקביותם היו רבות וגדולות.

אדוני היושבראש, יש לחוק כמה הסתייגויות של חברי כנסת וכן של הממשלה; אני מקווה שהיא חסיד אותן. אבקש מן

שקלים. ושר האוצר, ברוב תוצפתו — קראו זאת בדפים — מציע להוריד את הסכום ל-510 שקלים, פן יקבלו, חלילה, עובדים אלה עוד 15 שקלים, ואז הם יהיו כאמת שבעים יותר מדי.

הדבר השני שאותו מרטו, שרטו וקטעו בחוק הזה מצוי בשיטת הערכון. רבותי חברי הכנסת, להורי ידוע לכם, כאשר חברו להצביע על החוק הזה, שהעובדים המשתכרים שכר מינימום יקבלו 45% מהשכר הממוצע במשק רק אחת ל-24 חודשים, רק פעם אחת — בשנה שבה הם יחתמו על הסכמים. חודש לאחר מכן הם כבר יקבלו פחות, מסיבה פשוטה: כיוון שהם לא יהיו צמודים לשיעור קבוע של 45%. במהלך השנה הם יקבלו רק תוספת יוקר, 70% מתוספות היוקר. אתם יכולים לשער שבמהלך השנה לא יאורו ה-45% הללו בשיעורם זה, אלא הם יהיו אולי 43%, אולי 40%, והשיעור המדויק תלוי ברמת האינפלציה. לפעמים יכול שיעור זה לרדת מתחת ל-40%. העובדים גם לא יקבלו במהלך השנתיים את כל תוספת גרירת השכר, אלא כעבור 24 חודשים, ב-1 באפריל הם יקבלו שוב 45%, ותחר חלילה, השכר ימשיך להישחק: שנה.

זה יותר מדי, וגם כדי להשיג זאת היה צורך להתיישר בחבלי לידה, בלידה שממנה ייוולד החוק הזה כשהוא יוצא עם שתי רגליים ושתי ידיים עקומות: ואף-על-פי-כן אני מכרך על החוק הזה.

אדוני היושב-ראש, הדבר האחרון הוא הפרמיה. אני רוצה לומר לכם, חברי הכנסת — מה הצענו למעסיקים? הם אומרים שהצענו שכל הפרמיה תוצא משכר המינימום, וזה שקר. ועדת העבודה והרווחה באה בהצעה פשוטה. היא אמרה: פרמיה קבועה, לא 30% יהיו כלולים בחוק שכר המינימום, אלא כל הפרמיה הקבועה תהיה כלולה בתוך שכר המינימום, כיוון שכמה כשכר, הדבר היחיד שיימדר יהיה הפרמיה המדודה, ועליה תיתנו לעובדים תוספת. אבל מה אתם, המעסיקים, רוצים? אלוהים אדירים, מה אתה, אדוני שר האוצר, רוצה? אתה רוצה שהעובדים יתאמצו, אתה רוצה שהם ייצרו יותר, אתה רוצה שהפרמיות תגדלנה? — כן או לא? אם אתה רוצה שהן תגדלנה, אנא ממך, שלם לעובדים בעד הפרמיה הוותיקה. איך אפשר לרצות שהייצור יגדל, שהפריזן יגדל, שהעובד ישקיע יותר בעבודתו ובו בזמן להגיד שזה כלול, ממילא, בתוך השכר? איזו סיבה תהיה לו להתאמץ, איזו סיבה תהיה לו לייצר יותר?

הצענו הצעות שכאות לא רק לעשות צדק, לא רק לתת ל-10,000 עובדים הנמצאים בחתיות סולם השכר, הצענו חוק שיעודד עבודה, יעודד ייצור, יעודד פריזן, יעודד אנשים לקבל שכר בעד תרומה. זאת באנו להציע.

לכן, אדוני היושב-ראש, אני מבקש לא רק לקבל את החוק, אלא לקבל גם את ההסתייגויות, כדי שהחוק יהיה ראוי לכוונה שעמה באו לכאן 62 חברי כנסת לפני למעלה משנה וחצי והניחו על שולחן הכנסת הצעת חוק טובה, שבניתיים הצליחו האוצר והמעסיקים לקלקל אותה במקצת. תודה רבה.

היורד ש' הלל:

תודה לחבר הכנסת רן כהן. רשות הדיבור לחבר הכנסת צירלי ביטון לנמק את הסתייגויותיו.

צירלי ביטון (החזית הרמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לפנינו הצעת חוק מטעם ועדת העבודה והרווחה של הכנסת. הצעת חוק זו אינה רק הצעה לחוק שכר מינימום, אלא היא המינימום שאפשר להציע

השקיעו המעסיקים במדינת ישראל בהורדת שיעור הריבית? המתחרים האמיתיים שעמם הם מתמודדים היום הם המעסיקים בחוץ-לארץ המשלמים 5% ריבית לשנה, 7% ריבית לשנה, 10% ריבית לשנה, ואז רועדות ממש אמות הספים. ובמדינת ישראל צריך לשלם ריבית אפקטיבית של 85% ריבית ריאלית של 55%? המעסיקים לא יבואו לכאן ולעזוב את הבית הזה, להתרוצץ בכל המסדרות ולאיים על שר האוצר, לאיים על חברי הכנסת ולהגיד לשמעון פרס: היום אנחנו נמוטט את הקואליציה? אלא מה, מדובר בריבית שממנה הם נהנים בעקיפין, כאשר הם פיננסינרים ולא יצרנים. ומדובר בריבית שהפילה עשרות מפעלים במדינה הזאת — אף לא מפעל אחד במדינת ישראל נפל על בעיית שכר. והם יבואו לכאן להפעיל טורו נגד העובדים?

כל מעביד יודע, שכאשר הוא משלם את שיעור הריבית האסטרטגית וכאשר שכר העבודה הוא נמוך, המשמעות היא, למעשה, נטילת כספו של השכיר והעברתו לבנקים. אבל זו אינה סיבה לעשיית טורו פוליטי. כאשר מדובר בנשים, כאשר מדובר בעובדים ברמות הנמוכות, כאשר מדובר כאנשים חסרי כוח פוליטי משמעותי — אז המעסיקים הם גיבורים גדולים, אז הם טרוריסטים פוליטיים ומפעלים כל לחץ שאפשר להפעיל.

רבותי חברי הכנסת, ראו מה שהם עשו. 62 חברי כנסת באו עם הצעת חוק שכר מינימום בשיעור של 50% מהשכר הממוצע במשק — 613 שקלים לחודש. שכרו של העובד יעלה, חס וחלילה, לפחות מ-3 שקלים לשעה. לא, ישלמו רק 45%, אבל תנוה דעתכם, מ-1 באפריל שנה זו אין למעסיקים אפשרות לשלם 45%. אז הם יזדקקו למה שנקרא פריסה —

רן חיטון (הליכוד):

איפה חברת הכנסת נמיר?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— לפרוס גם את ה-45% "המסכנים" האלה. ומתי אפשר לפרוס אותם? — אפשר לפרוס אותם לא משום משק מודרני אינו יכול לעמוד באחוז הזה. אדוני היושב-ראש, בארצות-הברית הנהיגו ב-1978 שכר מינימום בשיעור של 50% מהשכר הממוצע בתעשייה, וכל שיעור השכר עלה בפחות מ-0.5%. המעבידים הנאורים של מדינת ישראל, האוהבים את עובדיהם כמו את בבת עיניהם ומשלמים להם שכר אדיר, טוענים שבמקרה הזה השכר יעלה בעשרות אחוזים. בארצות-הברית "המסכנה" עלה שיעור כלל השכר כמשק ב-0.4%; בקנדה ישלמו ומשלמים שכר מינימום בשיעור של 50% מהשכר הממוצע; באוסטרליה — 52%, התשלום הונהג באותה שנה שבה הוא הונהג בארצות-הברית; בצרפת — 63%, להוציא עובדים חקלאים; בהולנד — 75%; ואצלנו, אם ישלמו שיעור של 45% יתמוטט, חלילה, המשק, אם כן, מה עושים? — אומרים לעובדים: חכו, אנתנו נפרוס את התשלום ואתם תקבלו החל מ-1 באפריל שנה זו רק 525 שקלים.

רבותי חברי הכנסת, גם אם עובדי ההסתדרות לא יקבלו את החוק הזה, הם יקבלו החל מ-1 לחודש אפריל 525 שקלים, כלומר: הם לא יקבלו שום תוספת; עובדי המינהל במדינה יקבלו החל מ-1 בחודש זה, מחורתיים — 498 שקלים, כלומר: כל התוספת שתתכם בסך של 27 שקלים: כל עובדי המשק האחרים יקבלו, ממילא, למעלה מ-474 שקלים, כלומר כל התוספת היא של 50 וכמה שקלים. זה הכול, וזאת כל התוספת. אבל את זה מוכנים לתת בפרוסות. מ-1 באפריל ייתנו רק 525

עובדים — זאת אמרו לנו בוועדה נציגי המעסיקים — העובדים בידעה אפס, כנאמנות וכמסירות ומשחכרים משכורות אכסודריות, מתחת לכל מה שמגיע להם ומתחת לשכר שממנו הם יכולים להתקיים ככבוד. אבל דעו לכם — הם טוענים — אנחנו חייבים להמשיך ולקיים את המצב הזה, למרות העול שבו, למרות התרופה, למרות חוסר הצדק וחוסר האנושיות, מפני שיש סכנה של אינפלציה, ערעור התקציב, גיאות מחירים, עלויות וכדומה. הרי זהו טיעון בלתי מוסר וצניי ממררנה ראשונה.

אחת משתיים, או שהמעסיקים והממשלה באים ואומרים לנו שזהו שקר, שאין דבר כזה, שאין היום בישראל עובדים שאינם משתכרים משכורת מכובדת והאיה לעבודתם, משכורת שהם יכולים להתקיים בה, שאין ניצול, ואם כן, אני אומר בסדר, הלוואי, אני מסכים, אבל אם כן, ממה אתם פוחדים? למה אתם מתנגדים לחוק הזה? הרי החוק הזה מדבר על שיעור שכר מינימום כל כך גבוה, עד שאפילו אתם טוענים שכלם משתכרים יותר ממנו. שמענו את נציגי הממשלה טוענים זאת. אם כן, אין שום בעיה. אם לפי דבריכם, אנחנו מתפרצים לרחל פתוחה, תנו לנו את התענוג הזה ונעביד את החוק הבלתי מדק הזה, אפילו אם לדבריכם הוא אינו מועיל. או שאתם אומרים יש עובדים המשתכרים משכורות רעב, אנחנו מסכימים אתכם שיש ניצול. שיש שכר לא הגון ולא מספיק. ואם כן, איך אתם יכולים לטעון שצריך להמשיך כן. שאין ברירה? איך אתם יכולים לטעון שהדבר הזה מוסדר בהסכם הקיבוצי? הרי עצם העובדה שקמה צעקה גדולה נגד החוק הזה מוכיחה בעליל שהחוק הזה נחוץ.

חברי הכנסת, ההסתייגות השנייה שלנו היא לסעיף 2. במקום "עובד שמלאו לו 18 שנים", אנחנו מציעים לכתוב "עובד". כל עובד במשק המקבל את השכר העלוב הזה, האם נתחיל להתחשבן אתו אם הוא מעל גיל 18 או מתחת לגיל 18? במיוחד שכבעוד זמן מה נגיע לתופש הגדול ועצרים יצאו לעבוד. מדוע ישלמו להם שכר עלוב עוד יותר, נמך עוד יותר? הצינו חברי כנסת אחרים בוועדה להוריד את הגיל מ-18 ל-17 שנים. אנחנו אמרנו — כל עובד. ואנחנו מציעים לקבל את ההסתייגות הזאת.

יש עוד הסתייגויות שלנו. הצענו למחוק את סעיף 4. יש לנו הסתייגות לסעיף 5 — בענין הערכון. אנחנו מציעים שכ"1 באפריל בכל שנה יעודכן שכר המינימום, כך שהוא יהווה 50% מהשכר הממוצע באותו זמן.

חברי הכנסת, אסור לנו להישאר שאננים. עדיין נשאר בדי הממשלה די אמצעים לשחוק את השכר, למרות החוק הזה, בדרך של הטלת גזירות על שכירים, אי-ערכון מדרגות המס, אגרות ותשלומים, מיסוי על קצבאות וגמלאות. נתברך בצעד אחר לפחות, כחלם אחד שנחורש באמצעות החוק הזה בגיד המאבק על תנאי העבודה בארץ, ונמשיך לקנות שעוד נגיע ליותר מזה. תודה רבה.

הי"ר ש' הלל:

תודה. אני מזמין את חברת הכנסת חייקה גרוסמן לנמק את הסתייגותיה.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, הרשו לי לרבר על החוק בפחות רגשנות. איננו עוסקים ברגשי רחמים על שכירים. איננו נאבקים על חסד; אנחנו נאבקים על שכר מינימום. בסך הכול שכר מינימום — אתני יכולה אפילו ואמר "שכר הוגן". אצבע בעד החוק גם אם ההסתייגות שלי לא תתקבלנה. פשוט כי

כנושא שכרם של העובדים בישראל, אילו יכולנו להתייחס להצעה זו באופן אובייקטיבי וכמותק מכל האינטרסים, המגמות והמדיניות של כל אחד ואחד מן הנוגעים בדבר, כלומר משרד האוצר והממשלה, המעסיקים והתעשיינים, ומנגד העובדים ונציגיהם, אין ספק שלא היתה שום מחלוקת על כך שלמעשה אין בהצעת חוק זו שום מהפכה, ובחלקה הגדול היא, למעשה, טירוס ההצעה הראשונה.

חברי הכנסת, אפשר לגייס נימוקים, תיאוריות ותנועים כלכליים כדי לנגח את ההצעה. אפשר לנסות לשכנע שהצעה זו היא אסון למשק, סכנה למה שקרוי "המדיניות הכלכלית"; אפשר לטעון, כפי שטענו היום נציגי התעשיינים, שחוק זה עלול לטכן את כל ההישגים, להגביר את האינפלציה, למוטט מפעלים, לפרוץ את תקציב הממשלה וכד' וכד'.

אבל, חברי הכנסת, בכל הטענות האלה יש לכדוק, ראשית כול, מי טוען אותן? שנית, האם אנו, התומכים בחקיקת חוק שכר מינימום, איננו חרדים, האם איננו מודאגים ופחדים מסגירת מפעלים, מהגברת האינפלציה ומהשתוללות המחירים? הרי הנפגעים הראשונים והעיקריים מהסכנות הללו הם אותם עובדים שעליהם אנחנו מגנים להגן בחוק המוצע. הרי העובדים הם הנפגעים מכל פגע, כשנסוג מפעל הם נזרקים לרחוב, לאכטלה נוראה והרסנית, הם הניזוקים מהאינפלציה. הם המשלמים את המחירים המשתוללים, ועל כן אין מי שחדר יותר מהם מפני הסכנות הללו.

ואולם, הממשלה ומשרד האוצר חוששים מחוק כזה הכולל, כביכול, את ידם במדיניות שהם נוקטים, שהמרכיב העיקרי שלה הוא שחיקת השכר.

חברי הכנסת, נוהגים לטעון טענות שווא על עלייה ריאלית, כביכול, בשכר. אבל הנתונים מראים אחרת. בחדש ינואר האחרון — קיבלנו את העובדות הללו בוועדת העבודה והרווחה — היה השכר ההתחלתי בשירות המדינה כשיעור של 38.5% מן השכר הממוצע במשק, והוא עמד על 441.8 שקל חדש. יחידה מוזאת, שני שלישים מעובדי המדינה השתכרו בין 42% ל-48% מן השכר הממוצע במשק.

חברי הכנסת, כצד הממשלה נמצאים המעסיקים והתעשיינים. אין ספק שהם נהנים כיום ממצב עניינים אידיאלי בשבילם. מצד אחד, אכטלה במשק הגורמת לחרדה וללחץ אצל העובדים החוששים לאבד את מטה לחמם, מצד שני, אין עליהם שום הגבלה בחוק לגבי שיעור השכר שהם חייבים לשלם לעובדים. שני הגורמים הללו יצרו מצב נורא, שבו אלפי עובדים משתכרים משכורות רעב תמורת עבודה קשה.

וכאן באה ההסתייגות הראשונה שלנו להגדרת שכר המינימום — אנחנו מציעים להעמיד אותו על 60% מן השכר הממוצע במשק. ואם זה לא יעזור, חברי הכנסת, אולי המעטים שבנו יהיו מוכנים להשתכנע ולקבל לפחות את החלופה השנייה שהצענו להצעת החוק, והיא שיעור של 50% מהשכר הממוצע במשק, בניגוד להצעת החוק של הוועדה שקובעת שכר מינימום כשיעור של 45% מן השכר הממוצע במשק; והדבר הגרוע ביותר הוא, שיעור מציעים לנו לפרוס את זה על פני שנה שלמה.

חברי הכנסת, מה הפלא שהמעסיקים הקימו קול זעקה ומהומה נגד החוק? ודאי שנוח יותר, רווחי יותר ומשתלם יותר להחזיק פועלים עבדים, שאינם יכולים לתקומם נגד חרפת שכרם וחרושים פן יפוטרו.

הרי הטוענים נגד החוק אומרים לנו בעצם, נכון, יש אלפי

הקבועה, שהיא חלק מן השכר. אבל יש פרמיה מרודה שהיית קוראת לה "פרמיית הזיעה". פרמיה על עבודה נוספת של העובד — אם יש לו הכוח לכך — כדי להפיק תוצרת מעל ומעבר לנורמה. הוא יכול לעשות זאת פעם אחת, פעמיים או כמה שהוא מסוגל. זאת פרמיית זיעה. האם זה נחשב לשכר רגיל לצורך חישוב שכר מינימום?

אדוני שר האוצר, אני רוצה שתקשיב וחדע על מה לחמת. הפרמיה המרודה, שהיא 30% לפי ההסכם הקיבוצי החדע, היא כעצם בגודן לכל מי שמגלה משאומתן בשם העובדים, ואמרו לי בהסתדרות לא פעם אחת שהם אינם יכולים להתגבר על זה. את זה השאירו בתוך החוק, 30% נחשבים להכנסה לצורך חישוב שכר המינימום, 30% של אותה פרמיית זיעה. אין זאת פרמיה רגילה, קבועה. קבועה על כך לא התווכחנו כל כך הרבה. התווכחנו על הפרמיה המרודה, ולא רציחם לוותר בשום פנים ואופן.

הוועדה הלכה לקראתכם, בניגוד לדעתי, ואמרה: טוב, בסדר, את הפרמיה המרודה הזאת, פרמיית הזיעה, נשאיר למשאומתן לשישה חודשים. גם את זה מחקתם. אולי הכנסתם הסתייגויות רבות כל כך, כדי שיהיה על מה להתווכח וכדי לסחוט מהוועדה ויתורים נוספים? אולי ידעתם מראש שכל ההסתייגויות הנוספות לא יעברו, אבל החוקתם אותן כשוט; והוועדה בחמימותה חשבה שלה יש שוט, וכל השוט נשמט מהידים, ומי שנשאר עם השוט זה אתה והמעסיקים. והפרמיה המרודה נשארה למשאומתן עם ההסתדרות.

אתם יודעים מה? אני סומכת על ההסתדרות שתגלה משאומתן כדי להוריד את האחוז לפחות מ-30% ל-15%. אבל אינני סומכת על המעסיקים. ראיתי את ההופעה של המעסיקים ואת ההופעה של נציגי האוצר. אני מוכרחה לומר לך, אדוני השר, יש לך נציגים ועובדים כל כך נאמנים וכל כך מייצגים את מה שאחיה אומר להם — אין לי טענות אליהם, הם בסך הכול פקידים, שכירים — אבל הם מייצגים את הדעה שלך ואת האידיאולוגיה שלך ואת האי-אכפתיות שלך כלפי ציבור שלם שאינו יכול להתפרנס ממשרה מלאה, מחודש עבודה מן הבוקר עד הערב, ציבור שבסוף החודש מביא הביתה 400 שקלים, וב-1 באפריל יגיע שכרו ל-474 שקלים.

אחר-כך אנחנו בטובנו נפרוס את התוספת? כמה הוא יקבל, פרוטות נוספות? כמובן, אם עובד מקבל 25 שקלים נוספים על 474 שקלים, זה משהו, אבל מה זה מבחינת ההכנסה של המשפחה? חשבנו: לפחות יקבל את זה במכה אחת.

אדוני היושב-ראש, החוצפה היתה לבוא ולהציע לוועדה, שלא זו בלבד שהתוספת בשנה הראשונה תתפרס, אלא שאחרי התוספת הראשונה תהיה הפסקה, יכניסו את הכול למקרר, ואחר-כך יתחילו מ-1990, תוך דילוג על תקופה של הסכם קיבוצי נוסף. אין אפשרות להציע לדחות את ההמשך של חישוב 45% מהשכר הממוצע במשך 1990?

אני שמחה שהוועדה כולה לא קיבלה את זה, ואני מקווה שאתה לא תסתייג בנושא זה.

אנחנו דוחים את כל העניין של הפרמיה המרודה כמרכיב בשכר המינימום.

אדוני היושב-ראש, אני מבינה שאני מתחילה לשכנע, כי אם לא כן לא היה קם רעש כזה באולם.

היור"ש הלל:

חברי הכנסת, בבקשה מכס.

45% מהשכר הממוצע כמשק זה יותר מאשר 32% מן השכר הממוצע כמשק. אך אני יכולה שלא לקבל את זה? אבל זה לא מה שאנחנו רצינו. אני מביאה בחשבון את אשר הציעו לנו המעסיקים והממשלה.

אדוני היושב-ראש, נכרתי וישבת-ראש הוועדה, ראיתי את חולשתו של המחוקק ואת עוצמתו של הממשל, ובפרט ממשל המייצג את החוקים, המייצג אינטרסים ולא רגשות; פשוט אינטרסים. יצא המרצע מן השק. הוא יוצא פעמים רבות, אבל הפעם הוא יצא כמלוא הדרו. אינני יודעת איפה נפגשו, האם נפגשו, מה סיכמו והאם סיכמו ביניהם המעסיקים ושר האוצר, אבל שני הגורמים האלה לא רצו בחוק כלל. לגביהם היה החוק מיותר. רווקא ההסתדרות, הדוגלת בהסכמיות ביחסי עבודה ובענייני שכר, הגיעה למסקנה, שבעזרת הסכמים ומשאומתן אין פותרים את הבעיה של השכר המינימלי.

חברי וידידי חבר הכנסת רן כהן, לא חבר הכנסת כרעו מואב התחיל כזה, זה התחיל לפניו. אני מצטערת להזכיר לך, שהוא היה בעד בורות חובה ביחסי עבודה. אבל למה לנו להזכיר נשכחות?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
הוא אמר זאת, וזכותו להגיד זאת, כפי שאת יכולה להגיד שמישהו במפ"ם אמר משהו.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):
כסדר גמור, אין לי טענות. אילו עסקנו בהיסטוריה — אין עוסקים בכך, אבל אם כבר עוסקים בה, הבה נעשה צדק עם עצמנו.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
מוטב שנתווכח עם המעסיקים.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):
זה מה שאני מתכוונת לעשות.

אליעזר שווסטק (הליכוד):
אם עוסקים בהיסטוריה, תזכירו גם אותי. עוד לפני 20 שנה הגשתי הצעת חוק כנדרן.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):
נכון, אך עוד לא ראיתי היסטוריון שעוסק בכל ההיסטוריה. כל אחד עוסק בקטע מסוים.

אדוני היושב-ראש, הטענה נגד החוק היתה: מדוע נחוקק חוקים ביחס לשכר, האם אין סומכים על ההסתדרות שתגלה משאומתן על שכר הוגן? מי שטען טענה זו לא משך ידו מהצאת חוקים — צווי חירום, תקפאת שכר, הוראות שעה בנושא זה — ואז מותר היה להתערב בענייני שכר. מתי אסור להתערב? כאשר מדובר בשכר המינימלי. פתאום נחלץ הפקק מהבקבוק וכל השדים יצאו ממנו, והיה ממש מחול שדים, כפי שחיארה זאת ברגשות יושבת-ראש הוועדה. אני מוכרחה לומר שאני התרגשתי פחות, כי אני לפחות יודעת מול מי אני עומדת.

מה הן ההסתייגויות? הרבר החמור ביותר בחוק הוא הכנסת סעיף בנוגע לפרמיה המרודה שב-30% נחשבת להכנסה לצורך חישוב שכר המינימום. הוועדה עשתה את כל הפשרות האפשריות והבלתי אפשריות, שלא הסכמתי להן, אבל הבינתי שאולי זה יציל את העניין, אך שום דבר לא עזר.

אדוני היושב-ראש, מהי פרמיה מרודה? יש פרמיה קבועה, והיא חלק מן השכר, ולזה הסכמנו. זאת התוספת

אני יודעת שיש חברי הכנסת מהקואליציה, המשוכנעים שכל ההסתייגויות שהגשתי צודקות, והיו מצביעים אתי ברצון, אך הם לא יעשו זאת רק מפחד שמא זה ייפול; כי נציג הממשלה, שלצדדי הוא נציג כל הממשלה, לא רק של מחציתה — זכרו זאת היטב, חברי הטובים ממפלגת העבודה — נציג הממשלה מתנגד לכך. וכל מה שאני יכולה לומר לחברי הטובים וליושב-ראש הוועדה הוא, שלבי אתם, אבל זה לא עניין של רגשות. אנחנו לוחמים על דבר צודק, ומלחמה על דבר צודק, אייפשו שתיעשה רק על-ידי כך שאני אסתייג מדבר כלשהו, ואחר-כך אצביע בעדו. מה לעשות, פה אין רחמים. את העצם בגרון, קודם כל את העצם בגרון של הפרמיה המדודה, אני קוראת לכם להוציא לטובת העובדים, לטובת ההסתדרות ולטובת העבודה. תאמרו לי, ריבוננו של עולם, איזו מוטיבציה תהיה לכן-אדם לעבוד, כאשר את היזעה שלו מכניסים לתוך החישוב של השכר המינימלי?

לכן, אדוני היושב-ראש, אני אצביע בעד ההסתייגויות, ואני קוראת לחברי הכנסת לא להירתע ולהצביע בעדן. שום דבר לא יקרה; יהיה חוק, גם אם תתקבלנה ההסתייגויות.

הי"ר ד' בן-מאיר:

תודה לחברת הכנסת חייקה גרוסמן. אני שמח לקדם בכרחה את חברת הכנסת שרה רוזין עם שובה לאחר מחלה. אני מאחל לך החלמה שלמה ומזריחה.

שרה רוזין (הליכוד):

תודה רבה.

יב. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היום על שולחן הכנסת מסקנות ועדת החינוך והתרבות בנושא: הרפורמה בבחינות הבגרות. תודה.

הי"ר ד' בן-מאיר:

תודה.

יג. הצעת חוק שכר מינימום, התשמ"ז — 1987

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

התיקון של חבר הכנסת צ' ביטון לסעיף 1 לא נתקבל.

התיקון של חברי הכנסת ח' גרוסמן ור' כהן לסעיף 1 לא נתקבל.

סעיף 1, בנוסח הוועדה, נתקבל.

הי"ר ד' בן-מאיר:

אני קובע שסעיף 1 בנוסח הוועדה נתקבל. אני מעמיד להצבעה את ההסתייגויות לסעיף 2.

ה צ כ ע

התיקון של חבר הכנסת צ' ביטון לסעיף 2 לא נתקבל.

התיקון של חברי הכנסת ר' כהן וח' גרוסמן לסעיף 2 לא נתקבל.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

איני יודעת אם מישהו יכול לשכנע בכך שמה שאני אומרת אינו נכון. להכניס את הפרמיה המדודה כמרכיב של שכר המינימום ולהשאיר את זה להסכמיות, כאשר ההסתדרות הרימה ידיים ביחס להסכמיות על הפרמיה? אמר לי היום חבר מרכזי מאוד בכל המהלכים של המשא-ומתן, שזה זמן-מה אייפשו לזוז מהעסק הזה של ה-30%. אילו באו ואמרו: אנחנו רוצים להשאיר את הפרמיציפ, אבל אנחנו מוכנים להוריד קצת — לא 30%, 25%, לא, שום דבר, הכול משאירים להסכמיות. עם מי? עם המעסיקים, כפי שאנחנו שמענו אותם? המעסיקים, שאיימו עלינו שיעזבו את הארץ יחד עם המפעלים שלהם? על המשא-ומתן אתם אנחנו נסמוך? או בשביל מה אנחנו צריכים חוק?

אדוני היושב-ראש, גם את הפרמיה, גם את הפרמיה, גם את העדכון פעם אחת בשנה, גם את שיעור האחוזים, 45% — את כל אלה, כפי שהם מופיעים בחוק, איננו יכולים לקבל. ואני עוברת על החוק שוב ושוב ושוב, ואני אצביע בעדו כנפש מופזלת, מתוך חוסר כרידה. ואני מודיעה לנכנסת: הכניעו את הוועדה, העמידו את הוועדה על הכרכיים. זוהי האמת במערומיה.

לכן, אדוני היושב-ראש, אני אעמיד את ההסתייגויות שלי להצבעה, והאמינו לי, חברי הכנסת, אני הגשתי מינימום של ההסתייגויות: לא לכל סעיף שהייתי רוצה להסתייג ממנו, אלא רק לגבי הדברים העקרוניים ביותר, שלפי דעתי אייפשו לוותר עליהם. ואשמח מאוד אם משהו מזה יתקבל.

הי"ר ד' בן-מאיר:

הודעה לסגנית מזכיר הכנסת.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבדת להודיע, כי הונחו

הי"ר ד' בן-מאיר:

חברי הכנסת, אנו חוזרים לחוק שכר מינימום, התשמ"ז — 1987. אני מומין את חברת הכנסת אורה נמיר להשיב למסתייגים.

אורה נמיר (יור"ר ועדת העבודה והרווחה):

אדוני היושב-ראש, אני מוותרת. אני פירטתי את כל הנימוקים, והודעתי מדוע הלכנו לפשרה שהצגתי.

הי"ר ד' בן-מאיר:

אני מודה לך על הזמן שאח חוסכת למליאה. חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה. נצביע קודם כול על ההסתייגויות ואחר-כך על הסעיפים כהצעת הוועדה.

לסעיף 1 יש שלוש הסתייגויות. אני מעמידן להצבעה.

ה צ כ ע

התיקון של חבר הכנסת ר' כהן לסעיף 1 לא נתקבל.

סעיף 18. בנוסח הוועדה, נתקבל.

סעיפים 19 ו-20 נתקבלו.

התיקון של חבר הכנסת ח' גרוסמן, ר' כהן וצ'

ביטון לסעיף 21 לא נתקבל.

היו"ר ד' בן-מאיר:

שר האוצר הסיר את הסתייגותו בסעיף 21(א), לכן היא

אינה עומדת להצבעה.

ה צ ב ע ה

התיקון של חבר הכנסת י"ז אמיר לסעיף 21

לא נתקבל.

התיקון של שר האוצר לסעיף 21(ג) נתקבל.

סעיף 21, בנוסח הוועדה, עם התיקון שנתקבל.

נתקבל.

היו"ר ד' בן-מאיר:

חברי הכנסת, כזאת גמרנו להצביע על טעיפי החוק, ועלינו

להצביע עכשיו על החוק בקריאה שלישית, התקבלו

הסתייגויות של שר האוצר, אדוני שר האוצר, בבקשה.

שר האוצר מ' נסים:

אני מסכים שתהיה הצבעה על החוק בקריאה שלישית.

אודה נמיר (יו"ר ועדת העבודה והרווחה):

אני מבקשת להעמיד את החוק להצבעה בקריאה שלישית.

היו"ר ד' בן-מאיר:

ובכן, גם שר האוצר וגם יושבת-ראש הוועדה מבקשים

שנצביע על החוק בקריאה שלישית, עם הסתייגויות של שר

האוצר שנתקבלו.

ה צ ב ע ה

חוק שכר מינימום, התשמ"ז — 1987, נתקבל.

היו"ר ד' בן-מאיר:

אין מתנגדים, אני שמח להודיע שהחוק התקבל פה-אחד.

חייקה גרוסמן (מ"מ):

אני לא בעד הסתייגויות, אבל אני בעד החוק.

היו"ר ד' בן-מאיר:

יפה, ובכן החוק התקבל בקריאה שלישית.

חברי הכנסת, למרות הסתייגויות והערעורים, אני חושב

שקבלת החוק היום, במתכונתו הנוכחית, מהווה צעד גדול

קדימה בדרך לתיקון שכרם של החלשים שבתוכנו, ואני מקווה

שזה שלב שאחריו יבואו שלבים נוספים לקידום הנושא הרגיש

הזה בתחום חקיקת העבודה.

חברי הכנסת, כזאת מיצינו את סדר-היום, הישיבה —

הבאה מחר בשעה 10:00, ישיבה זו נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 21:47.

סעיף 2, בנוסח הוועדה, נתקבל.

ה צ ב ע ה

התיקונים של שר האוצר לסעיף 3 נתקבלו.

התיקון של חברי הכנסת ח' גרוסמן, ר' כהן,

י"ז אמיר וצ' ביטון לסעיף 3 לא נתקבל.

סעיף 3, בנוסח הוועדה, עם התיקונים

שנתקבלו, נתקבל.

התיקון של חברי הכנסת ר' כהן וצ' ביטון

לסעיף 4 לא נתקבל.

סעיף 4, בנוסח הוועדה, נתקבל.

התיקון של חברי הכנסת ר' כהן וצ' ביטון

לסעיף 5 לא נתקבל.

התיקון של חברת הכנסת ח' גרוסמן לא

נתקבל.

היו"ר ד' בן-מאיר:

שר האוצר הוריד את ההסתייגות שלו לסעיף 5, ולכן אינני

מעמיד אותה להצבעה.

ה צ ב ע ה

סעיף 5, בנוסח הוועדה, נתקבל.

סעיפים 6 — 9 נתקבלו.

התיקון של חבר הכנסת צ' ביטון לסעיף 10 לא

נתקבל.

היו"ר ד' בן-מאיר:

שר האוצר הוריד את הסתייגותו בסעיף 10.

ה צ ב ע ה

סעיף 10, בנוסח הוועדה, נתקבל.

סעיפים 11 — 15 נתקבלו.

התיקון של חבר הכנסת צ' ביטון לסעיף 16 לא

נתקבל.

התיקון של חבר הכנסת ר' כהן לסעיף 16 לא

נתקבל.

סעיף 16, בנוסח הוועדה, נתקבל.

סעיף 17 נתקבל.

התיקון של חבר הכנסת צ' ביטון לסעיף 18 לא

נתקבל.